Badnjak i Uskrsna jaja ili pisanice

od Krištofora Šmida (1768-1854)
rimokatoličkog svećenika i glasovitog njemačkog pisca biblijskih priča

Priredio VATROSLAV GRDEŠIĆ

Zagreb 1964.

Tisak: „SLOVO" štamparsko poduzeće B. Manastir

PREDGOVOR

Kristofor Šmid glasovit njemački književnik rođen je 15. VIII 1758 godine u mjestu Jugendochru u Njemačkoj. Bio je rimokatolički svećenik u mjestu Augsburgu u Bavarskoj. Umro je 3. IX 1854. godine u Dinkelsbuchlu u Njemačkoj.

Od njegovih književnih djela najznamenitija su: Geneoveva, Ružica iz Tannenberga, Badnjak i Uskrsna jaja ili Pisanice. Do danas prevedena su na hrvatski jezik samo Genoveva i Ružica iz Tanenberga pod naslovom Ružica Okićka. Njemu je kao uvaženom književniku podignut spomenik u njegovom rodnom mjestu. Na hrvatski jezik preveo Vatroslav Grdešić. Rukopis ove knjige pregledan je po Biskupskom Ordinarijantu u Splitu i dopisom od 10. IX 1955 br. 1685 preporučen za čitanje.

BADNJAK
ili
SVETO VEČE

Na badnjak pred Božić putovao je još uvijek siromašan mileni osamgodišnji dječarac Antun po snijegom pokritom predjelu. Siromašan mladić pokrio je svoje plavkaste uvojke od kose ozeble hladnoćom sa lakim crnim slamnatim šeširom još od prošlog ljeta, a njegovi se obli obrazi zarumenili od studeni. On je bio odjeven poput vojnika, na sebi je imao kratku skrletnu vojničku husarsku haljinu dolamu. U desnici je držao glogov štap a na leđima je nosio mali putnički zavežljaj u kojem se je nalazila sva njegova imovina. On je pored toga bio veseo i dobre volje i uživao je istinski posmatrajući oko sebe krasnu zimsku okolicu, injem pokrite nasade i grmlje. Međutim je sunce žarkasto zalazilo a vršci obližnje jelove šume odsjevale su u večernjem rumenilu.

Antun je mislio da će moći još prije mraka stići u obližnje selo, koje se je nalazilo s druge strane šume i uputi se hrabro u gustu tamnu šumu. On se je nadao da će dobro provesti božićne blagdane u selu, jer je čuo da su tamošnji seljaci imućni i milosrdni ljudi. Ali jedva nakon četvrt sata zađe s pravog puta i zaluta u najdivlji kraj strašne gorovite šume. On je morao skoro stalno gaziti kroz duboki snijeg i nekoliko puta skoro

da nije zaglavio u rupama i provalijama sakrivenim pod snijegom. Noć se spustila i podigao se hladan vjetar. Nebo se naoblačilo, potamnila je svaka zvijezdica, koja je treperila kroz crne jelove grane. Nastaje velika tama i gusti snijeg započne na novo jako padati.

Ubogi dječarac izgubi svaki trag od puta i nije više znao ni kamo ni kuda će. Umoran od dugog lutanja i gladi nije mogao dalje ići. Stane i dršćući od zime gorko zaplače. Položi svoj putnički zavežljaj na snijeg, poklekne kraj njega, skine šešir, izdigne od zime svoje ukočene ruke prema nebu i krikne suznim očima: „O predragi Oče u nebu! Nedaj da zaglavim u ovoj divljoj šumi u noći i studeni. Vidiš, ja sam ubogo siroče bez oca i majke! Nemam nikog osim tebe. Ti si otac svih ubogih nevoljnika. Ne dopusti da se smrznem u ovoj pustoj groznoj šumi, smiluj se Tvome ubogom djetetu. Pa danas je noć u kojoj se rodio Tvoj ljubljeni Sin na svijet. Njemu za volju usliši mene. Ne dopusti da upravo u toj noći, kada se sav svijet raduje porođenju božanskog Djetešca, da ja ubogi dječarac bez oca i majke umrem, osamljen ovdje u šumi". On položi svoju umornu glavu na svoj mali zavežljaj gorko jecajući i plačući.

Iznenada zaori s druge strane gorja milozvučno poput glasova sa harfe divni pjev koji se je uzdigao i odjekivao s pećine. Dječarcu se pričini kao da čuje pjevati same svete Božje anđele. Ustane, prisluškuje i sklapa ruke. Vjetar se stišao, ni povjetarac se nije ganuo. Neizrecivo milozvoučno orio se pjev u dubokoj noćnoj tišini šume. Sad je jasno razabrao riječi:

O budi utješen u svakoj nevolji,
Jer gle, svojeg ljubljenog Sina je Bog
Tebi dao na spasenje!
Pouzdaj se u njega i budi hrabar.
Što nije dobro, On će popraviti;
On ljubi tebe, kao što ljubi svoj život".

Sad je opet nastala tišina, samo su se orili kao tihi odjeci nekoliki blagi glasovi sa harfe. Dobrom Antunu bilo je čudnovato pri srcu. „AH", reče on, tako je valjda bilo i pastirima u Betlehemu, kad su u onoj svetoj noći začuli nebeski pjev. Ja ću se opet ohrabriti i biti veseo. Sigurno stanuju u blizini dobri ljudi, koji će se zauzeti za mene, jer vjerujem kad tako lijepo pjevaju poput anđela, mora dasu također i dobri i prijateljski naklonjeni kao anđeli!"

Uze svoj zavežljaj i pođe uzvisinom gore prema predjelu od kuda je dopirao milozvučni pjev. Jedva što je učinio nekoliko koračaja kroz šikarje, zasja mu pred očima svijetla zraka, koja se je malo poslije opet izgubila, za čas se opet pojavila i opet za nekoliko trenutaka nestala, onda je opet jače zasvijetlila, i tako se to zbivalo naizmjence. Antun je koracao veselo naprijed i dospije do jedne kuće, koja se je nalazila usamljena u šumi. Pokuca dva, tri puta na kućnim vratima, on je doduše čuo više veselih glasova u kući, ali mu se niko ne odjavi. Pokuša dakle otvoriti vrata, koja su bila zatvorena samo zaporcem. Pođe unutra pipajući dugo po tamnom kućnom hodniku tražeći sobna vrata. Napokon ih nađe, otvori ih — i stane zapanjen. Neka sjajna svjetlost od mnogih svjetlosti obasjala ga. Pričinilo mu se, kao da gleda u raj, u samo otvoreno nebo.

U jednom kutu sobe, između dva prozora bio je naslikan u malom obliku, kao da je naravan prekrasni proljetni predjel — gorovita okoli-

ca s visokim pećinama, zelenkastim šumama, seoskim kolibama, pasućim ovcama sa svojim pastirima i jednim malim gradom na brijegu. U sredini toga predjela nalazila se u pećini jedna šuplja špilja, ovdje se vidjelo djetešce Isusa, svetu Majku, časnog starca Josipa, klanjajuće se pastire, a nad špiljom lebdeće kliktajuće anđele. Sav ovaj predjel blistao se u prekrasnom sjaju; izgledao je kao da je posut s bezbrojnim sićušnim zvijezdicama, kao što se sjaji lišće i mahovina na drveću i pećinama, kad se na njima cakle mnogobrojne kapljice rose u proljetnom jutru... Stanovnici kuće bili su okupljeni oko lijepa prikazanog djetešca Isusa u jaslicama. S jedne strane sjedio je otac držeći harfu među nogama; na drugoj strani sjedila je majka držeći malo djetešce u krilu. Dvoje milovidne djece, dječak i djevojčica stajali su između obih roditelja, pogledavajući pobožno gore prema jaslicama Spasitelja s podignutim sklopljenim ručicama poput pobožnih pastira, koji su klečali ispred jaslica. Otac ponovno počne udarati harfu, a majka zapjeva sa svojim ljupkim anđeoskim glasom još jednom onu pjesmu, čije je riječi već jednom čuo Antun. Ono dvoje djece pripomagalo je radosno pjevanje sa svojim nježnim, jasnim glasovima, a otac je pratio pjevanje svojim ugodnim dubokim glasom i skladnim zvucima harfe. Oni su pjevali:

Pred tobom milovidno nebesko djetešce,
Kojemu služe nebeski Božji anđeli,
Padam ničice i klanjam Ti se,
I veselim se s Marijom.
I veličam Te s anđelima,
I pjevam pjesme radosnice.
Ti, Ti si spasenje svih ljudi.

Tebe ljubiti, jest najveća slast,
Ti neprispodobiva ljubavi!
Tvoje usne doduše ne govore,
Ali ipak Tvoje milo lice zbori
Siromašnim kao i bogatim:
„O budi utješen u svakoj nevolji,
Jer gle, svojeg ljubljenog Sina je Bog
Tebi dao na spasenje!
Pouzdaj se u njega i budi hrabar,
Što nije dobro, On će popraviti.
On ljubi tebe, kao što ljubi svoj život,

„I dođe li ubogo dijete u nevolji
Pred tvoja vrata, ne kaži: Pomoz Bog!
Ako mu se hoćeš smilovati!
Za volju Božje zahvalnosti
Iz sveg srca podaj mu jesti i piti.
I ogrij ga na tvojem ognjištu."

Antun je stajao još uvijek ispod otvorenih vrata držeći u jednoj ruci kuku od vrata, a šešir i štap u drugoj ruci. Njegove oči bile su stalno uprav ljene na lijepu prikazbu jaslicah, i otvorenim ustima prisluškivao je pjevanje i svirku harfe. Niko ga nije primjetio. Majka od djece osjeti hladnoću, koja je dolazila kroz otvorena vrata. „Dragi Bože", poviče, „kako je ovamo dospjelo dijete u tamnoj noći kroz pustu šumu? Jadni, jadni dječače, tisi sigurno zabludio! O da", reče Antun, ja sam zabludio u šumi!" Svi su sad pogledavali prema vratima. Dvoje djece osjećali su srdačno smilovanje prema zalutalom dječarcu ali su stajali malo zaplašeni, jer im je bio nepoznat. Majka s djetetom na rukama pristupi k njemu i

zapita ga prijazno: „otkuda si ti dragi mališ, kako se zoveš i tko su tvoji roditelji?" „O mili Bože, reče Antun sa suzama u plavim očima, ja nemam više doma, zovem se Antun Krunič. Moj otac je poginuo u ratu, a moja majka umrla je prošle jeseni od tuge i bijede. Ja sam ovdje u zemlji posve nepoznat i lutam po svijetu kao izgubljena ovčica". Zatim nastavi pričati, kako je baš sad bio u šumi u velikoj nevolji i kako je čuo njihovo pjevanje i tako našao put u njihovu kuću. Htio je dalje govoriti, ali mu zataji glas, previše ga je još zeblo. (U toploj sobi tek je zapravo osjećao pravo djelovanje studeni. Drhtao je od zime i cvokotao zubima. „O ti bijedni Antune", reče majka, „pa ti od zime jedva možeš govoriti a mora da si također gladan i umoran. Skini tvoj zavežljaj i sjedni se; ja ću ti dati toplu juhu i što je još preostalo od večere". Dvoje djece, Krsto i Katarina oduzmu mu sa puno sažaljenja svežanj. Katarina položi zavežljaj na klupu. Krsto položi na njega šešir a štap prisloni u jedan kutić. Zatim povedu svog malog gosta k stolu. Majka donese juhu i veliki komad svetačnog kolača a uz to i kuhanih šljiva. Zatim se sjela na protivnu stranu stola i smiješila se radosno posmatrajući Antuna kako slasno jede. Djeca pak podavala su mu obilni dio od svojih božićnih darova, lijepe crvene jabuke, zlatnožute kruške i velike smeđe orahe. Što više i mala Jelkica u majčinom krilu, poklonila mu je lijepu rumenu jabuku, koju je držala u maloj ručici i koju je sa nježnim prstima jedva mogla obuhvatiti. Topla juha dobro je činila ozeblom Antunu, a ugodna sobna toplina vrlo mu je prijala. On je bio ohrabren i radostan. Što vi to lijepog imate tamo u kutu vaše sobe!" Zapita on sad. On je već za vrijeme jela stalno pogledavao prema jaslicama. „Ta to je pravo proljeće usred zime!" reče on. „Ovako nešto prekrasnog nisam u svojem životu još vidio. Moram to ipak malo pobliže promatrati." On skoči tamo a oboje djece za njim. „Znaš li ti, što to sve također predstavlja?" Zapita Katarina. „Dakako da znadem" reče Antun To predstavlja porođenje Isusovo. Kako je to umiljato djetešce! Njegovo lice je tako lijepo bijelo i crveno kao ljiljan i ruža. (A kako samo ima sjajne oči, i kako se umiljato smješka! — To nije pravo djetešce Isus!" reče Katarina. „Isus sad više nije dijete; On je već odavno uzašao na nebo". „Ja to dobro znadem, reče Antun. Misliš li ti da sam ja poganin? Skoro će biti dvije hiljade godina, što je Isus ležao u jaslicama. Ovo ovdje je sve samo zato prikazano da si mi djeca možemo bolje predstaviti. Ono tamo gore mislim da je grad Betlehem. Zar ne?" Katarina potvrdi glavom. „Vidiš dakle, reče Antun da ja sve dobro znadem! Nisam ja tako neuk kao što si ti to misliš".

Djeca se smijala i upozoravala Antuna na još neke sitnice, koje su se njima pričinjale vrlo važne. „Pogledaj samo Antune", reče Katarina, ovo ovdje lijepo bijelo janje s kovrčastom vunom i pokraj njega najumiljatije ovčice! Gledaj ovdje pase ostalo stado, a tamo stoji pastir i svira u gajde. U noći spava u niskoj crvenoj kolibici s točkovima."

„Vidiš li ti također", reče Krsto, „kako ovdje iz pećine izvire mali izvor, tako fino kao srebrna nit, izliva se u bistro jezerce? Gledaj dva bijela labuda sa lijepo savinutim vratovima kako plivaju po jezercu i ogledaju se u mirnoj srebrno bistroj vodi." „Tamo dalje, reče Katarina, silazi sa strmog brežuljka pastirica, i nosi na glavi pokritu košaricu. Ona sigurno sadrži jabuke i

jaja, koje nosi k jaslicama". „I gledaj, reče Krsto, tamo dalje jedan čovjek, na tačkama vozi na strmi brijeg jednu vreću. Što je u vreći ne mogu reći". Tako su se zabavljala djeca vrlo ugodno i nijedan sićušni na pećini priljepljen pužić prugasti i nijedna šarovita školjkica na ušću jezerca nije ostala neprimjećena.

„Dakle dobro, reče Antun to je sve vrlo lijepo, ipak je najljepša slika nebeskog djetešca! Njoj se najviše radujem. Za volju onog djeteta, koje je ovdje naslikano, izbavio me je nebeski Otac iz moje velike nevolje".

PRIČA O UBOGOM ANTUNU

Domaćin u čijoj je kući Antun tako dobro primljen bio je šumar. Dok su djeca međusobom čavrljala on je sjedio u svojem naslonjaču pri peći nešto zadubljen u mislima. Šumarica je sjela s najmanjim djetetom na rukama pokraj njega na stolac i reče za koji čas: „Zašto si ti tako tih, i na što misliš?" „Ja razmišljam o zadnjim stihovima koje smo pjevali," reče šumar. „Ti si dakako učinila onako kako glasi, i nahranila si i ogrijala siromašnog Antuna. Ja mislim da bi mi mogli još nešto više učiniti za njega. Vidiš danas je sveta noć. Mi slavimo spomen one svete noći, u kojoj se rodilo Božansko Djetešce, koje je došlo na zemlju za naš spas i cijelog čovječanstva. I sada nam je upravo danas u toj noći Bog poslao jedno dijete, koje bi mogli usrećiti. Spasitelj je došao na svijet kao stranac i nije imao gdje da skloni glavu, kao da je s time htio da stavi na kušnju ljudsko gostoprimstvo. Stanovnici Betlehema nisu se dobro ponijeli pri ovoj kušnji i odmah u početku odgurnuše njega k vratima štale. Da li ćemo i mi također od nas odgurnuti dječaka? Kaži mi Jelka, ali iskreno tvoje mijenje, što da činimo! „Uzet ćemo dječaka pod svoje", reče šumarica radosno i umiljato. „Što činite jednome od ovih najmanjih, to učiniste meni, rekao od Onaj, koji se je rodio ove noći". A Antun čini mi se da je zaista jedan dobar, umiljati i dobroćudni dječak. On izgleda tako

krotak i bezazlen, i akoprem prosjači on nije nepristojan i osoran. Mora da je on dijete od poštenih roditelja. On tako lijepo izgovara, a njegova crvena vojnička haljina dolama akoprem je već nešto ponošena vidi se po njoj da je od vrlo dobrog sukna. Tamo gdje njih petero jede, jesti će i šest. Mi ćemo dječaka pridržati."

Ti si doista dobra i draga žena, reče šumar i stisne joj ruku. „Bog će ti to naplatiti i dobročinstva, koja činiš tuđem djetetu uzvratit će našoj djeci. Ipak moramo dječaka još prije toga iskušati dali je vrijedan toga dobročinstva. „Antune, dođi malo ovamo!" poviče sada šumar. Antun pristupi bliže i postavi se pred njim uspravno i ukočeno poput vojnika što stoji pred svojim časnikom. „Tvoj otac," započne šumar, „bio je dakle vojnik i umro je za svoju domovinu" To je doista žalosno po tebe, za njega je to lijepo i časno. No, pričaj nam nešto više o tvojim roditeljima. Gdje ste bili pred ratom? Kako je poginuo tvoj otac? Kako je umrla tvoja majka? Kako si došao ovamo u ovu šumu? „Dakle pričaj!"

Antun započne pričati: „Moga oca, Bog mu se smiluj duši, nazivali su husari (vojska) svojim stražmeštrom. Naša pukovnija se nalazila, koliko se mogu sjetiti u Glacu u Šleskoj. Moja majka je uvijek marljivo šivala i mnogo je zasluživala. Bila je vrlo spretna. Jednog dana dođe otac užurbano kući i reče: „Rat je nastao, mi moramo sutra otići!" Bio je hrabar čovjek i znao se je dobro prilagoditi nečemu. Moja majka silno se prestrašila i plakala je gorko. Nije ga htjela pustiti samoga otići; Rastanak bio bi joj pretežak. Na njezine velike molbe uzme nas napokon sa sobom. Mi smo daleko putovali Najednom se začulo: Neprijatelj se približava. Moj otac sa vojskom

morao je poći na neprijatelja. Moja majka i ja ostali smo. Tada nas spopadne silan strah kad smo začuli u daljini silnu pucnjavu. „Ali" reče mi majka „svaki hitac probada mi srce. Ne mogu znati, dali nije tane prostrijelilo srce tvome ocu". Mi smo se plakali i molili dok je trajala pucnjava. Ipak se otac vrati sretno i neozleđen kući. Tako je to bivalo češće. No jednog dana nakon jedne bitke natjeran po neprijatelju dođe u selo s očevim praznim konjem neki vojnik i reče da je otac teško ranjen i da leži pol sata daleko od sela na bojištu i da će sigurno umrijeti. Moja majka i ja požurili smo se odmah k njemu. On je ležao pod jednim drvetom. Neki stari vojnik klečao je pri njemu i držao ga u naručju tako, da je otac mogao prisloniti glavu na prsa hrabrog vojnika. Kraj njega stajala su još druga dva ratnika. Moj jadni otac bio je prostreljan kroz prsa sa blijedim izgledom umirajućega. Na njemu se vidjelo, da želi još nešto reči; no on nije mogao više govoriti. Tada me još jednom tužno pogleda sa svojim umirajućim očima, zatim pogleda majku i na nebo. Nekoliko časaka iza toga izdahne. Majka i ja malo da si nismo isplakali oči. Mrtvo tijelo bude pokopano na obližnjem groblju. Nekoliko časnika i mnogo vojnika došli su i otpremili mrtvaca. Vojnička trublja zvučila je tako tužno i žalosno i tako mi je kao da ju još uvijek čujem. Iskazali su mu još zadnju počast i pucali nad grobom. Moja majka i ja bili smo kroz ovo tužno iskazivanje zadnje počasti tako žalosno dirnuti, kao da je na nas same pucano. Mnogi vojnici brisali su si suzne oči, vraćajući se sa groblja. Ja i moja majka ronili smo suze. Majka se htjela povratiti u svoju domovinu. „Ja doduše nemam tamo nikakvih rođaka", reče, ali ipak imam dobru prijateljicu. Ona će nas bez sumnje primiti

u svoju kuću i ja mislim tamo od svojega rada prehraniti sebe i tebe". No jedva što smo prevalili put od nekoliko dneva putovanja, majka se putem razboli. Sa mukom stigli smo do nekog malog zaselka. Nigdje nas nisu htjeli primiti; napokon smjestili smo se u jednoj suši. „To je doista žalosno", reče majka; ni Mariji nije bilo bolje. Također i nju nisu htjeli nigdje ukonačiti i morala je prenoćiti u štali." Moja majka međutim bivala je svaki dan sve boležljivija. Dade si dozvati svećenika i pripravljala se je na smrt. Kad je nastala noć dođe seljakinja, vlasnica kuće, noseći juhu u zemljanoj posudici i reče mojoj majci: „Vi ste zaista jako bolesna; ja moram stoga još nešto donijeti što je vama jako potrebno". Ona ode i donese neku staru svjetiljku za staju u kojoj je tinjalo malo uljasto svijetlo i objesi svjetiljku na jednu gredu. To je bilo sve što je učinila. Još nam je zaželila laku noć i više se nije brinula za nas. Ja sam ostao sam uz majku; ja sam tako sjedio kraj nje na jednom snopu slame gorko plačući. Oko ponoći koliko sam mogao zapaziti pri slaboj svjetlosti svjetiljke, moja majka bivala je sve blјeđa. Uzdisala je češće vrlo duboko. Ja sam sve jače plakao. Ona mi pruži ruku i reče; „Ne plači dragi Antune! Budi bogoljuban i dobar, moli se rado, imaj Boga pred očima i ne čini ništa zla; tada će ti Bog dati drugog oca i drugu majku." Tako je govorila ona. Ali mili bože, reče Antun, i bistre suze potekoše mu niz cvatućih obraza, „jednu tako dobru majku ipak ne ću moći više nikada dobiti". Sada počne nastavljati dugo gledajući prema nebu, tiho se je molila, blagoslovila me svojim umirajućim rukama i izdahne. Mogao sam samo plakati. Seljak i seljakinja dakako obećali su mojoj majci, da će me zadržati i brinuti se za mene kao za svoje vlastito

dijete. Prisvojili su si ono malo imovine, koju je ostavila moja majka, njezine haljine i nešto novca: ali nije prošlo ni tri tjedna, otprave me govoreći, da sam već tri put toliko pojeo, koliko vrijedi ostavština moje majke. Ja sam otišao i preduzeo sam si da se vratim svojim školskim drugovima. Seljaci mi nisu mogli reći kuda vodi put u Šlesku. Ja lutam po svijetu i prosjačim; a što da drugo započnem?" Šumarica je bila jako ganuta i reče suznim očima svojoj djeci: „Vidite djeco moja, tako nešto bi se moglo dogoditi i vama. Također i vi bi mogli izgubiti oca i majku, a što bi vi onda započeli? Zato molite Boga svaki dan, da vam uzdrži na životu vaše roditelje."

Šumar reče: „Ti si, koliko ja prepoznajem, dragi Antune, imao vrlo poštene roditelje. Dakle možeš li ti nešto pismenog pokazati?" „O dakako!" reče Antun i izvadi iz svojeg zavežljaja lisnicu. „Ove papire", reče on, „predala mi je još na samrti moja majka. Zapovijedila mi je da ih dobro čuvam i nedam iz ruke nikome". „Ali vama ih mogu dati na uvid". Bio je to vjenčani list njegovih roditelja, Antunov krsni list i smrtni list njegovog oca. Smrtni list bio je izdan po vojničkom duhovniku. Pukovnik pukovnije još je svojeručno pridodao jedno pohvalno priznanje o hrabrom ponašanju pokojnog stražmeštra i o besprikornom ponašanju ostavljene udovice. „No dobro", reče šumar, „ovo je sve vrlo dobro. Ali ipak kaži nam Antune kako ti se sviđa pri nama? „Vrlo dobro, reče Antun umiljato, tako dobro, da mi se čini da sam kod vas, kao u svojem domu". „Da li bi ti želio ostati kod nas" zapita šumar. „O rađe nego igdje na svijetu!" reče Antun. „ Vaša žena je upravo tako ljubezna, kao što je bila i moja

majka, a i vi ste također vrlo prijazan i imate isto takvu bradu, kao što je imao i moj pokojni otac".

Šumar se nasmije i pogladi si bradu. „Dakle dječače", reče on „pa ostani kod nas. Ja ću ti biti otac, a moja žena postupati će s tobom kao tvoja majka. Budi nam ali i ti također dobrim sinom, imaj rado tvog novog brata i sestru i ne čini im ništa na žao. Čuješ li — ti si sad moj sin Antune!" Dječak je stajao zbunjen i začuđen, i nije mogao vjerovati, je li to zaista njegova ozbiljna odluka. Naviknut na nemile ljudske susretaje mnogobrojnim nemilim iskustvima jedva je mogao povjerovati šumaru, da bi ga on htio posiniti. „No, zar ti Antune, reče šumar, pruživši mu ruku, ne pristaješ na ovo!" Sada zaplače Antun, pruži šumaru ruku, poljubi zatim ruku šumarici i pozdravi obje djece, također i najmlađe dijete, akoprem ono nije još moglo razumjeti što se to događa kao njegov novi brat i sestra. Krsto i Katarina veoma su se tome obradovali što će Antun smjeti ostati kod njih. „Sad je tek zapravo veselo", reče Krsto; „sad nas je troje kad se budemo htjeli igrati".

Šumar nastavi dalje govoriti ozbiljno: Vidiš dječače tako se je Bog pobrinuo za tebe. Blagoslov tvojih roditelja počiva na tebi. Bog je uslišio molitvu tvoje dobre majke i također na tvoju molitvu, kad si tamo u šumi u studeni klečao dršćući u snijegu. On je upravljao tvoje korake ovamo! On te je vodio u našu kuću. Da nisi čuo naše pjevanje, ti bi bio zaspao na tvojem svježnju i smrznuo bi se, i ja bi tebe našao mrtvog u šumi. Bog te je spasio još u pravi čas. On te je upravo u ovoj svetoj noći vodio k našem zabitnom stanu, kojega bi ti i po danu mogao jedva

naći — kad su naša srca osobito ganuta ljubavlju nebeskog Oca, koji je za nas žrtvovao svoga jedinca Sina. Bogu i njegovom ljubljenom Sinu imaš da zahvališ što imadeš opet zaklonište, koji je prije naskoro dvije hiljade godina u ovoj svetoj noći također i za tebe siromašnog dječaka rođen i zatim umro. Zato priznaj i ne zaboravljaj ovo u tvojem životu i osjećaj uvijek zahvalnost prema Bogu i tvojem spasitelju. Imaj u cijelom tvom životu uvijek Boga pred očima i vladaj se uvijek kršćanski.

Antun to obeća plačućim očima. „O Ti dobri Bože", reče on, pogledom upravljenim k nebu, ti si posljednje riječi moje umirajuće majke vjerno uslišao i meni opet poklonio oca i majku. Ali ja ću također ispuniti njezine posljednje riječi. Tvoje svete zapovijedi održavati, a osobito četvrtu zapovijed tačno izvršavati prema svojim novim roditeljima." „Pravo Antune', reče šumar, „to čini i bit će ti dobro." Šumarica oprijedjeli dječaku zatim malu sobicu sa čistim krevetom i svi se zadovoljno uputiše na počinak.

Slijedećeg dana, već rano ujutro bila su djeca opet okupljena oko prikazbe djetešca Isusa u jaslicama. Ona im je bila na sveti dan Božića i slijedećih dana praznika i blagdana njihovo jedino veselje. Ali ovo nedužno božićno veselje bilo je skoro pomućeno. Neki mladić, po imenu Trsković, koji je bio strastveni ljubitelj lova i koji je češće posjećivao šumara nenadano dođe u sobu. Posprdno se izrazivao ovakvom načinu prikazivanja djeci Isusovih jaslica, nemogavši u tomu razabrati čemu takvo ima da služi. Čemu? reče šumar. „Pogledajte samo ovdje napolje kroz prozor mladi čovječe". Gledajte, duboki snijeg pokriva zemlju i drveće šume puca ispod njegovog tereta. Ne vidi se nijedan cvijetak; samo

ovdje na zamrznutim prozorima cakli se cvijeće od leda. Na voćkama koje opkoljuju moj krov ne vidi se više nijedna jabuka i kruška, i na njima se ne vidi nijedan zeleni list, sve grane i grančice su pokrite snijegom a na kućnom krovu vise dugačke ledene rese. Uboga djeca ovdje su zasužnjena u sobi poput zasužnjenika i jedva mogu koraknuti do kućnih vrata. Jeli je to onda zlo, ako dobri ljudi, dobri roditelji svojoj djeci u ljutoj zimi i u ugrijanoj sobi naprave umišljeno proljeće? Uistinu je ovaj proljetni kraj prikazan u malom obliku sa zelenim šumama, cvjetnim livadama, pasućim ovcama i njihovim pastirima skoro jedina zimska radost djece. „No, ali to je jedna malenkost!" Glavno je ovo: Mi kršćani veselimo se za vrijeme svetog božićnog blagdana, što nam se je u Kristu pojavila božanska ljubav za čovječanstvo. I radi toga želimo, da pri tom veselju učestvuju i naša djeca, u koliko to oni mogu shvatiti. Poznato mi je vrlo dobro da su najveći slikari ovaj sveti događaj prikazivali u slikarijama, kojima se već stoljećima svijet divi. Ja sam se osobno mnogoput osobno divio, kad sam bio na proputovanju, onoj divnoj glasovitoj slikariji Isusovih Jaslica u Dresdenu u Njemačkoj nazvanih Sveta noć. No, prigovori, koje vi ovdje činite protiv moje, naravno vrlo nepotpune prikazbe Isusovih jaslica su također dopustivi što se tiče umjetničke vrijednosti prema onoj prekrasnoj slikariji, i ovi se stoga nikako ne mogu poreći. Ali ovakve skupocjene slikarije mogu si dozvolit samo imućni ljudi i nikako nisu prikladne za djecu. „Ja bih se mogao kladiti, da moja djeca sigurno ne bi bila voljna mijenjati svoje jaslice za onu spomenutu glasovitu slikariju u Dresdenu."

„Pustite vi dakle dragi moj mladi Trskoviću, nas jednostavne ljude ovdje u šumi da se mi držimo uvijek naših uobičajenih starih običaja naših pradjedova. Ja se sjećam još iz svojih vlastitih djetinjskih godina, da su jaslice bile moje najdraže djetinjsko veselje — što nije ostalo za mene bez blagoslova. Pa neka budu stoga i mojoj djeci na radost i korist".

MILOSRDNA ŠUMAROVA OBITELJ

Šumar, koji je posinio ubogog dječaka bez roditelja bio je vrlo pošten i čestit čovjek i kao što se je sam volio izrazivati čovjek još od starog kova. Bio je jako pobožan, dobrostiv prema svim ljudima a u službi svoga kneza neumoran i vjeran. Čestiti knez održavao je strogo pobožne običaje svoga djeda i bake, koji su bili istog mišljenja kao i njegovi roditelji. Prvi čin svakog jutra bio mu je da obavi sa majkom i djecom zajedničku jutarnju molitvu; isto tako i svaki dan bio je zajednički zaključen večernjom molitvom. „Kako mi nebi", rekao je on, „svaki dan započimali i zaključivali s Onim koji nam produžuje život i daje nam jelo i pilo i sve dobro?" „A zaista je i za same anđele dirljiv pogled, kad Otac i majka pred Bogom kleče u sredini svoje djece i svi neizostavši također ni najmanje, moleći i zahvaljujući se, ruke k nebu dižu. Otac u nebu ne može inače, nego blagoslivljajući na njih gledati".

Upravo ovako pobožno i smjerno molio je šumar sa svim svojima prije i poslije jela. Nekog dana poveo je šumar mladog Trskovića od lova u kuću, i jer je upravo bila donijeta na

stol juha, pozove šumar mladog Trskovića sa lova u kuću na objed. Trsković se sjedne odmah k stolu bez obave stolne molitve. No, šumar, koji je bio naviknut govoriti na sva usta, kako je to običavao kazivati, reče posve ozbiljno: „Stidite se mladi čovječe! Tako to čine vani u šumi naše divlje svinje; one proždiru žire bez da dignu svoje oči gore prema nebu da vide odakle su".

Trsković je htio prigovoriti, jer je bio mišljenja da stolna molitva nije baš tako važna.. No šumar ga spriječi u tome govoreći povišenim naglaskom: Što nas čini boljim ljudima je od velikog značenja. Bogoljubnost svačemu koristi; naprotiv od zaboravi na Boga, nisam još vidio nikakvih dobrih djela, već mnogo zlih. Molite se s nama, kako se to pristoji kršćaninu i razumnom čovjeku, ili ste vi danas po posljednji put bili sa mnom u lovu. Sa poganskim čovjekom ne bi želio biti više u društvu niti sjediti s njime zajedno pri jednom stolu." Šumar nadoda još mirno, „Ja znadem dobro, da vi o tome još niste nikada razmišljali. Vi ste valjda vidjeli nekoliko mladih odličnijih ljudi da se ne običavaju moliti prije jela, i vi to isto činite bez daljeg razmišljanja; utvarajući si, da ste s tim postali otmjeniji. „No. dragi moj čovječe, akoprem se vi zovete Trsković, ne smijete zato ipak sličiti trski, koja se okreće prema svakom povjetarcu". Trsković ustane i priduži se zajedničkoj molitvi. Nije to on činio iz pobožnosti prema bogu, već jedino iz ljubavi prema lovu.

Najveseliji bio je čestiti šumar uvijek onda, kada se je nalazio u krugu svoje obitelji. „Zašto da tražim veselje drugdje, kad mogu imati kod kuće boljeg i jeftinijeg". On je običavao kod kuće popiti nakon dnevnog obavljenog posla jedan

vrč piva a nedjeljom jednu čašu vina i pričao je djeci razne šaljive i poučne priče. Ako je bio osobito raspoložen udarao je svoju harfu. „Ova nam nadomješta, znao je reći, u dugim zimskim večerima u našoj neprijatnoj šumi koncerte i operu". On je u svojoj mladosti započeo učiti lovački rog; kad mu je to bolesti radi liječnik zabranio, učio je kao veliki prijatelj glazbe udarati harfu. Šumarica je znala mnogo lijepih pjesmica, a šumar ju je pratio sa svirkom na harfi. Također i djeca su naskoro naučila nekoliko njihovih pjesmica i pjevali su zajednički slično pticama zeleničicama u šumi. Šumarova djeca pohađala su školu u Lugovnici u obližnjoj župi. Kad su prošli božićni praznici i putevi postali prohodni kroz šumu, morali su Krsto i Katarina dnevno ići tamo. Antun je sa hiljadu veselja polazio s njima i bio je naskoro najbolji đak. Njegova marljivost i nadarenost bila izvanredna. Kad je šumar navečer došao kući sa lova, i u svojem naslonjaču sjedio uz toplu peć, morala su mu djeca pričati što su učili u školi i pokazivati mu svoje pisanke. Antun je znao uvijek najviše pričati; njegovo pisanje je bilo uvijek najljepše, i u čitanju je napredovao vrlo brzo do velike savršenosti. Poslije večere djeca su morala čitati naizmjenice! No, svi u kući slušali su najrađe Antuna. „On je čitao najnaravnije", kazivala je šumarica. „Kad se ne bi vidjelo da on ima pred sobom knjigu, moglo bi se za sigurno vjerovati da je on to što čita negdje već jednom čuo, i da on ovo sad priča iz glave.

Najradosniji dan u tjednu bila je djeci uvijek nedjelja. Na taj dan nije šumar polazio u šumu. i djeca su mogla biti oko njega čitav dan. „Ja sprovađam, kazivao je on šest dana u tjednu

neprekidno i neumorno u gospoštijskoj službi; samo nedjelja je posvećena službi jednom većem gospodaru. Također se i meni i mojim drvosječama mora priuštiti nakon šest radnih dana jedan dan za odmor". U nedjelju u jutro polazili su otac i majka u ljupkoj nedjeljnoj zori sa djecom u crkvu u mjestu Lugovnica. To je bilo djeci, osobito u proljeće i ljeto, velika radost. Put je vodio preko šumovitih brežuljastih uzvisina i uskih livadnih malih dolina opkoljenim grmovitim pećinama i visokim drvećem. „O kako je doista lijepo u šumi", usklikne Antun, „kako se krasno zeleni drveće u sjaju jutarnjeg sunca! Da, u nedjelju mi se pričinja šuma još mnogo ljepšom negoli inače. Meni se čini, kao da sve drveće ima prijaznije zelenilo. Ptičice na lisnatim granama pjevaju mnogo veselije. A osim njih sve šuti! Ne čuje se nikakva, sjekira, nikakva kola i nikakav hitac, samo odzvanja u daljini crkveno zvono. Sve je tako tiho i mirno, kao u crkvi".

„Tako svečano kao u hramu", reče šumar, „Također i šuma je neki hram Gospodnji; On, svemogući, postavio je naokolo ovo drveće, kao stupove i sastavio je njihove grane u lijepo svodište. Sve tamo počev od golemog hrasta, pa do sitnog đurđica ovdje pred našim nogama, kazuje nam njegovu svemogućnost i dobrotu. Da, čitava zemlja, kako se na daleko plavo nebo uzvija, jest hram Božje slave. Osobito u nedjelju moramo se Bogu klanjati u ovom Njegovom hramu i u ovim veleбnim djelima pobožno razmišljati. U ovom prekrasnom hramu, kojega je On sam sazidao, možemo njegovu neizmjernu, nepojmivu veličinu i veličanstvenost spoznati. U našim crkvama akoprem su sazidane čovječjim rukama, pobliže nam se objavljuju Božje odluke i njegova sveta volja.

Također radi toga postao je Sin Božji čovjekom, naučavao ljude i uredio naučavanje. U stotinu hiljada hramova i crkvama svega kršćanstva se na današnji dan naučava njegova nauka i biva slušana po milijunima ljudi. Upamtite si također i vi, djeco moja danas u našoj crkvi pobožno svaku riječ našeg Učitelja, i sačuvajte je u vašim srcima". Ovakve i slične razgovore vodio je on putem u crkvu sa svojom djecom; na povratku je razgovarao s njima o propovijedi i oni se natjecali pripovijedati što si je tko upamtio od toga. Kod stola bio je šumar uvijek u nedjelju naročito veseo. „Veselje" govorio je on, s vama o podne jesti u tjednu rijetko kad mi padne u dio; tada najčešće pojedem moj objed obično iz ruku u šumi, i prija mi, Bogu budi hvala, uvijek dobro. U nedjelju ipak mi najbolje prija, ne zato što majka onda obično priređuje bolji objed, već rad toga, što onda mogu jelo u vašoj sredini uživati". On tada postavlja pred djecu sam jelo sa srdačnom željom. „Jedite, djeco, jedite", reče on i zahvalite se dragom Bogu na njegovim darovima". Poslije objeda hodao je s djecom po šumi, učio ih upoznavati različito drveće, grmlje i trave i hvalio njihovu mnogovrsnu ljepotu i uporabivost. „Eto", govorio je on uvijek onda, „Bog je sve, također i najmanju travčicu lijepo stvorio i na korist čovjeku uredio. Također i šuma je knjiga u kojoj možete čitati na svim listovima o mudrosti i dobroti Božjoj.

Kad je u proljeće ili ljeto bila lijepa večer, tada je šumarica prostirala stol ispod velike lipe nedaleko šumarije gdje je bio napravljen stol sa nekoliko klupa. Poslije večere otpjevali su još nekoliko lijepih dirljivih milozvučnih večernjih pjesmica uz svirku šumarove harfe, a ptice na

svim okolnim drvećima šume udešavale su svoje glasove, prateći pjesme i glasove harfe.

Antun se osjećao vrlo sretnim i zadovoljnim među ovim plemenitim ljudima, kod kojih je vladala prava pobožnost, sloga i ljubav, marljivost, red i zadovoljstvo. „Bog mi je dobro želio", govorio je on često. „On me nije mogao dovesti k boljim ljudima od ovih na cijelom svijetu". Dobar dječak bio je jako zahvalan i uslužan svojim hraniteljima. Kad je šumar na večer dolazio kući iz svog šumarskog okoliša, Antun je užurbano hrlio u susret k njemu donoseći mu njegov stari sivoplavi službeni ogrtač sa zelenim zavratnicima, koji mu je služio za sobu i haljinu i njegove cipele. Kad je šumarica stajala kod štednjaka i kuhala, donosio joj bez naloga drva ili je otišao u povrtnjak kraj kuće da joj prištedi korake, po vlašac, peršin ili što joj je bilo potrebno od zelenja. Mnoga njezina želja bila je ispunjena još prije nego je bila izrečena.

On je također i svojem dobrom hranitelju bio od naročite velike koristi. Šumar je izrađivao nacrte od svih njemu povjerenih šuma i sa bojama pridodavao lijepi ukusni pogled. U uglu svakog lista nacrta bilo je napisano ime šume sa velikim slovima, a da se što bolje istakne da je to šuma, bila je svaka slika zaokvirena sa crtežom vjenca od jelovih grančica ili hrastovog lišća. Antun se je tako osposobio u tom poslu, da je i najveće nacrte znao čisto i tačno preslikati. Njegovi ukrasi koje je običavao još pridodavati bili su po njemu samome izumljeni i tako dobro izvedeni, da se je šumar zaista vrlo čudio. Antun je na primjer naslikao hrast i na njemu nalazeću se, pričvršćenu pločicu s napisom imena šume, a nedaleko od hrasta vidjela se naslikana divlja svinja kako traži žir. Ili je u slici bio napis imena šume napisan u jednoj raspukotini pećine, okružene vjenčićem od jele, ispod koje se počiva jelen sa razgranjenim rogovljem. Uopće je Antun risao i slikao u svojem slobodnom vremenu ili predjele ili životinje a kad bi našao bilo gdje kakav mali papirić ili neispisani listovni papir naslikao je na njemu pticu, cvjetak ili grančicu od drveća. Nije mogao biti ni jednog časa bez posla. Šumar i šumarica volili su dobrog dječaka kao svoje vlastito dijete, štoviše njihova vlastita djeca pobuđena Antunovim primjerom, bivala su još više uslužnija i marljivija.

ANTUNOVA DALJNJA POVIJEST

Jednoga dana pošalje šumar Antuna sa nekoliko pari šljuka u obližnji kneževski dvorac Klisurić. Upravitelj dvora dobio je nenadano nekog gosta i želio je da ga s njima pogosti. Antun je usput prolazio pokraj jednog slapa koji se bijelio kao snijeg spuštao između crnozelenih jela niz stijenu jedne visoke pećine. Nedaleko odavde sjedio je neki strani čovjek u tamno plavom odijelu i odslikavao je slap. Antun pođe k njemu i pogledavajući preko njegovih ramena na papir, nije se mogao suzdržati, a da glasno ne klikne: „O, kako je lijepo! Da, to znači slikanje!". On zamoli za dozvolu da smije pobliže promotriti lijepu slikariju i to mu bude dozvoljeno. „Meni se pričinja", reče on promatrajući sliku, da je taj papir kao neko ogledalo u kojem se ogleda slap sa pećinama i drvećem. Kako srebrno sjajno prodire voda iz raspucane pećine, i kako lijepo optiče odozdo bijela pjena

između mahovinom obraslim kamenjem. Kako je svježa i zelena nježna mahovina na ovom kamenju! Čini nam se da bi ju mogli očupati. Kako se ponosno koče ove zelene jele! Ovdje se vidi još naslikan i jedan jelen kako pije vodu iz potoka. Kako on lako stoji na nogama. Po njemu se vidi kako je on u stanju letimice preskakivati grmlje i kamenje. Jeleni, koje ja slikam stoje tako kljasto kao da će se svaki čas srušiti. Ja ne umijem u njih unijeti pravi život".

Slikaru su se vrlo sviđale dječakove iskrene pohvale, a još više njegov smisao za umjetnost. On reče smješeći se: „Ti si dakle, kako ja primjećujem, također neki mali slikar?" Ah, reče Antun, „do sada zaista sam si utvarao da sam veliki slikar. Sada uviđam da nisam nikakav, ni mali ni veliki" Slikar mu reče: „Zaželio sam si, da ipak vidim tvoje slikarije. Ja ću te naskoro posjetiti i ti mi ih moraš pokazati. Reci mi tko su tvoji roditelji gdje stanuješ?" „Ah, reče Antun, ja sam siroče. Ovdašnji šumar Gorjan posinio me". No, reče slikar, „ti si sigurno s njim u rodu, njegov sinovac ili nećak?" Ne, reče Antun, „ja sam došao u njegovu kuću posve kao jedan tuđinac; on i njegova žena zadržali su me odmah i prigrlili kao svoje rođeno dijete". „To su mnogo, vrlo mnogo učinili". reče slikar. „Ipak, kako je do toga došlo?" Antun ispriča iscrpivo svoju povijest. Slikar je pomnjivo slušao Antuna i na koncu reče: „Šumar i njegova žena mora da su vrlo plemeniti ljudi. Pozdravi ih i reci im da ću ih sutra posjetiti, da im se zahvalim u ime čovječnosti na ljubavi, koju su tebi iskazali".

Slikaru je bilo ime Rogozić, koji je došao pred nekoliko dana u ovdašnji kneževski dvorac, da ovdje osvježi nekoliko starih slikarija. On je

podjedno upotrijebio ovu zgodu da odcrta stanoviti šumski predjel, koji mu se bude svidio. Odmah drugi dan posjeti šumara. Oba poštena muža spoznali su da su istog mišljenja i sprijateljiše se. Slikar je dakle zaželio da vidi Antunove crteže. Šumarica ih je osobito hvalila. „Vjerujte mi, reče ona, njima nema para". Antun je stajao pocrvenjen pred vratima i reče: „Ugledni Rogoziću, vi će te vidjeti, da to sve nije ništa". Slikar utješi Antuna i reče mu da ih pokaže, i Antun donese slikarije. Slikar je promatrao vrlo savjesno svaku slikariju. Makar što je bilo dosta toga i za prigovoriti, ipak su mu se vrlo svidjele. „Zaista" reče on, u dječaku je skriven slikar. Dragi Gorjane prepustite dječaka meni. Vi ćete doživiti radost u njemu!. ‚Neka bude", reče šumar i pruži mu ruku. Ja već dosta dugo razmišljam o tome što da učinim s dječakom. On je već u četrnaestoj godini života, a u školi u Lugovnic nema više za njega ništa da nauči. Za šumara je prenježan i premekoćutan. U njemu prevladava više ćud njegove blage majke, nego ćud njegovog hrabrog oca. Ako ste vi mišljenja da bi iz njega mogao postati dobar slikar, pa ako vas je volja uzmite ga u nauk. Koliko zahtjevate u ime naukovine?" »Naukovina«! reče slikar. „O tom ne može biti ni govora. Vi ste meni ponajprije dali primjer, kako se treba pobrinuti za siročad. Jedno plemenito djelo privlači za sobom uvijek sva ostala, kao što jedna svijeća zapaljuje drugu. To slijedi sve samo od sebe. Dakle sve će biti u redu. Čim ja svršim svoj posao na dvoru, putovat će Antun ako ima za to volju, sa mnom u grad, a ja ću se pobrinuti da ga učinim umjetnikom".

Antun malo da nije skoknuo od veselja. Kad se je međutim dovezao nakon nekoliko dana

s kočijom pred kuću da ga odvede sa sobom plakao je ipak srdačno dobar dječak. Šumar mu reče: „Ne plači Antune". Pa to je tako samo jedan skok do grada. Mi ćemo tebe češće posjećivati. a i ti možeš lako i nas posjećivati u nedjelju i na blagdane.

Da, imam još samo jedan uvjet", reče šumar slikaru Rogoziću, „da dozvolite da nas smije Antun posjećivati katkada, a božićne blagdane uvijek posve kod nas provesti. Ovo mu morate dozvoljavati". »O vrlo rado«, reče slikar. Oni si zatim pruže ruku. Antun se zahvali svojim hraniteljima. Oni ga zatim savjetuju, da mora poštivati svoga učitelja kao svoga oca, koji želi da iz čiste dobrote toliko mnogo učini za njega. Uz najbolje želje blagoslova njegovih hranitelja, braće i sestara, sjedne se Antun u kočiju i otputuje sa slikarom. Dobrotvor slikar održao je zadanu riječ u svakom pogledu. Bilo mu je iskreno veselje da podučava ovakvog jednog sposobnog učenika. Dolazio je češće u posjete šumaru; zadržavali bi se tamo katkada do i po više dana, da u bregovitoj šumi oslikavaju lijepe zanimljive predjele. Umjetnik nije mogao dovoljno dosta svaki put pohvaliti svog učenika. „Među nama govoreći", rekao je šumaru, on će postati umjetnikom kojemu ja ne ću smjeti ponuditi vode."

Nakon nekoliko godina dođe slikar Rogozić opet jednom s Antunom, koji je već sada postao mladićem u najvećem naponu života, k šumaru za božićne blagdane. Slikar Rogozić zadržao se nakon večere nešto malo dulje nego obično u razgovoru sa šumarom i šumaricom. Antun i šumarova djeca već su odavno pošli na počinak. Šumar i šumarica primjetili su dobro da slikar ima nešto na srcu, i da im to želi reći. On prozbori: „Što je Antun mogao kod mene naučiti to je i naučo, on mora sada da otputuje dalje; on mora otputovati u Italiju. Svakako u tu svrhu trebamo novaca ali to će se bez sumnje isplatiti. Nikakva glavnica ne može biti uložena uzalud. Ja vam jamčim, da će donositi bogate kamate i da će biti povraćena u svoje vrijeme. Koliko stoji jedno onakvo putovanje prelazi dakako imetak jednog običnog čovjeka. Ja sam si stvar ovako razmislio: Razumljivo je, da Antun ne može posve na tuđi račun putovati. On si mora sam nešto zaslužiti. Međutim on će trebati uvijek još i neku znatnu pripomoć; jer si mora također i za sebe pridržavati neko stanovito slobodno vrijeme da može napredovati u umjetnosti. Što se mene tiče, ja ću svoj dio pošteno doprinašati k tomu. Ja sam vašim primjerom potaknut i odlučio sam da Antuna potpuno besplatno izobrazim slikarom. Njegove radnje, koje mi je do sada predavao bile su mi dobro naplaćene. Ovaj novac sam uštedio i upotrijebit ću ga za njegovo putovanje. No. i to još nije dostatno. Je ste li dakle i vi pripravni manjak, koji svakako ne će biti malen k tomu nešto pridodati? Dobro djelo, koje smo započeli, moramo i dokončati. On pruži ruke šumaru, očekujući da će na to pristati. Šumar se veoma veselio dobrom ponašanju Antunovu i njegovom napredovanju u umjetnosti. On je posjedovao priličan imetak. Šumar pogleda svoju kućedomaćicu. Ona pristane. Šumar prihvati ruku i reče: „Dakle, dobro, ako svota ne prekoračuje moj imetak. ja ću isplatiti". Odmah je bio napravljen proračun koliko bi moglo stajati putovanje i jednodušno je zaključeno da Antun ima nastupiti putovanje slijedećeg proljeća.

Slijedećeg jutra povratio se slikar sa Antunovim saonicama u grad. Šumar i šumarica pravili su preko zime priprave za Antunovo pred-

stojeće putovanje. Šumar je kupio sukna da svoga hranjenika dovoljno opskrbi sa potpunom odjećom. Također potraži i svoj vlastiti putni kovčeg i dade ga presvući s novom srnećom kožom. Šumarica i njezine dvije kćeri šivale su i plele vrlo marljivo da Antuna obilno opreme s prteninom i čarapama. Na početku proljeća morao je Antun još nekoliko dana probaviti kod svojih hranitelja. Njegov hranitelj davao mu je u tom vremenu još mnogo dobrih opomena i mudrih savjeta i bio je naprama njemu osobito ljubezan. Dobri čovjek sam je brižljivo slagao stvari u putni kovčeg. Svaki put kad mu je šumarica dodavala novi odjevni predmet bio je Antun na ovo od srca ganut. „Ah kako mnogo, pače vrlo mnogo činite za mene!" reče on. „Moji vlastiti roditelji, da su na životu, ne bi mogli više učiniti za mene!" Kovčeg bude opremljen unaprijed nekom glasovitom slikaru, kojega je Antunu preporučio gospodin Rogozić. Antun je naime htio cijelo putovanje obaviti pješice. Antunov najbolji prijatelj Krsto pobrinuo se još za jedan mali telećak, u kojemu će Antunu biti moguće ponijeti najnužnije stvari za svagdanju potrebu. Napokon došao je dan rastanka. Antun je još htio otići poslije objeda slikaru Rogoziću u grad, i odavde nastaviti putovanje. Šumarica priredila je na rastanku još jednu oproštajnu gozbu i svi su još jednom zajednički objedovali. To je bila srdačna ganutljiva obiteljska svečanost. Šumar je promatrao oko sebe malo društvance. Vladala je sjetna tišina. „Ne tako, dragi moji sinovi i kćeri", govorio je on, „ne budite tako tužni; a također i ti dobra majko otari ovu suzu. Tako to mora biti! Sinovi ponajčešće kad su već odrasli moraju otići u svijet; a također i vi moje kćeri, bit će te naskoro u dobi kada ćete

moguće morati ostaviti svoj očinski dom. Ipak, ako nas tjelesno i djele brda i doline, u duhu ostajemo uvijek združeni. Iako je rastanak makar kako težak, novi susretaj, koji kadgod nikad ne izostane, biva onda tim radosniji!" Plemeniti čovjek znao je veselim razgovorima sve opet razveseliti. Naloži donijeti flašu dobrog vina, kojega je inače pio samo na svetkovine. Natoči majci i obim kćerkama, akoprem su se sve tri suprotivile. Tužnom podaj vina, reče smješeći se. Antun i Krsto pružili su svoje čaše bez dugog nagovaranja. Na koncu objeda šumar uzme čašu u ruke i reče: „Dakle, Antune, kucni se za sretno putovanje i radosni sastanak! Bože daj"! reče šumarica, kucne se i otpije malo. Krsto, Katarina i Ljudevita, također se kucnuše. Svima se orosile oči od suza, Antun je bio najviše ganut. On nije bio više u stanju da suzdrži suze i reče: „O moji ljubljeni roditelji, koliku hvalu vam dugujem! Što bi bilo od mene bez vas! O nikad vam ne ću moći naplatiti sve ono, što ste vi učinili za mene! Neka vam to naplati Bog! Neka mi on jednom omogući, da ću moći činom iskazivati vama i mojoj ljubljenoj braći i sestrama svoju hvalu za neizreciva mnoga dobročinstva, koja ste mi činili".

„Da dragi Antune", ne mogu ti zatajiti. Mi smo mnogo tebi učinili i kad ovdje pogledam na tvoju braću i sestre mogao bi skoro reći, i premnogo. Što se mene i moje kućedomaćice tiče, mi trebamo doista još samo malo. Naša kosa je već sijeda. Dok mi živimo imat ćemo dovoljno hrane. No dragi moj Antune, ako bi jedno ili drugo od tvoje braće i sestara došlo jednom u nevolju, onda ne zaboravljaj kako smo mi tebe pomogli u nevolji i ne ostavljaj ih bezpomoćne. Daj mi na ovo ruku Antune!" „O dragi oče!„ glasno

reče Antun, pri čemu pruži šumaru ruku, „ja bih morao biti najnezahvalniji čovjek na svijetu, ako bi ja ikada mogao zaboraviti vaša dobročinstva. O sigurno! Vaša ljubav ostaje mi vječno nezaboravna. Bit će mi najveće blaženstvo na ovome svijetu, ako ću moći vama dragi oče, mojoj najboljoj hraniteljici ili mojoj braći i sestrama činiti dobro". »Vjerujem ti Antune«, reče šumar; »ali već je vrijeme za rastanak«. On ustane i reče: „poklekni se dragi sine, da ti dadem još očinski blagoslov". Antun poklekne. Šumar podigne svoje oči prema nebu; Na njegovom licu i na njegovoj osobi bilo je nešto dostojanstveno i svečano. On blagoslovi mladića i reče: „Neka te prati Bog na svim tvojim putevima, očuvao te od grijeha i povratio te dobrog i nepokvarenog opet u naše naručje". Majka djeca svi stajali su sklopljenim rukama i suznim očima pobožno unaokolo i rekoše ganutim srcem: „Amen"! Šumar podigne Antuna, zagrli ga, i reče: „Dakle — putuj i Bog neka bude stobom! Imaj uvijek njega pred očima i ne zaboravi, da te njegovo svevideće oko svagdje vidi. Čuvaj se dobro zlo činiti. Blago i slasti ovoga svijeta nisu vrijedni da s njima opteretimo našu savjest. Spomeni se da mi nismo za ovo kratko vrijeme, koje na zemlji imamo živiti stvoreni, i da postoji još neka vječnost. Ne kloni se samo zla, već i svake prilike činiti zlo. Dakle, dragi moj sine, još jednom — ostaj Zbogom i pratio te dobri Bog!".

S očima punih suza reče šumarica: Antune! Gledaj ove moje od suza crvene oči, i ove moje mokre obraze! Za volju ovih suza ostani Bogu odan, dobar i pošten. Spomeni se ovih suza. da činiš zlo kad dođeš u napast. Do sada činio si nam samo radost; nemoj nas nikad ožalostiti. Koliko sada srdačno plačem, to ipak pri tom

ćutim mnogu utjehu! Ako bi mi ikad čuli o tebi nešto nevaljanog, onda ću ja, i mi svi plakati najgorčije suze. Ne zaboravi naše svesrdne očinske i majčinske opomene — i zadnje opomene tvoje pokojne majke — u tvom životu, i ostaj zbogom."

Cijela šumareva obitelj pratila je duboko ganutog i žalosnog mladića još daleki komad puta, skoro do nakraj šume. Konačno zaželili su mu svi još jednom Zbogom! Antun je nastavljao putovanje i pratioci su ostali još stajati. On se je češće osvrtao i mahao im šeširom. Šumar i Krsto također su mu mahali svojim šeširima, a šumarica i dvije kćerke sa svojim bijelim rupcima, dok nije napokon iščeznuo sa svojim putničkim štapom u ruci i svojim telećakom na leđima iza nekog šumom obraslog brežuljka.

BOŽIĆNI DAR

Sveto badnje veče opet je osvanulo po treći put iza Antunovog otputovanja. Šumar je došao danas sa svojim sinom Krstom kući nešto ranije iz šume. Bilo je vrlo hladno. Večernje nebo sjalo je žarkasto crvenim tracima kroz prozore u sobu. Okrugla staklena okna počela se već smrzavati i caklila se u crvenkastoj večernjoj svjetloći, kao drago kamenje. Šumar se sjedne u svoj naslonjač pokraj velike peći. On pridođa još drva, jer je peć bila tako udešena, da se je mogla otvarati također i u sobi. Plamen je naskoro zaplamsao visoko, rasprostranjivao je talasasti sjaj kroz sobu, zrcalio se u prozorima i povećavao zakresivanje smrznutih prozornih stakalaca.

Sad dođe u sobu šumarica. „Je li stigao list od Antuna?" zapita šumar. „Ne!„ reče ona s tuž-

nim izrazom lica. »Čudnovato!« reče šumar i nadoda. »Na badnjak inače dobivali smo uvijek od njega točno list. On je uvijek pisao vrlo opširno i njegovi listovi bili su mi uvijek najugodnije božično veselje. Što radi mladić, da nam ne piše?« Jedva što je to šumar izgovorio, uniđe u sobu glasonoša sa bijelozapahnutom kosom. On je imao u ruci list i na plećima novi sandučić od jelovog drveta, koji je bio sasvim plosnat i prilično širok i tako je bio visok, da se čovjek morao sagnuti da može unići u sobu. „U sandučiću mora da se nalazi ogledalo!" reče Katarina. Glasonoša preda list šumaru i skine sandučić. „List je od slikara Rogozića", reče šumar. »Kako je to?« skoro da ne vjerujem da se nije siromašnom Antunu dogodila kakva nesreća. Naglo raskine list i užurbano pročita na svijetlu od vrata, koje se odsijevalo iz peći sa velikom znatiželjom sadržaj lista. „Pomislite, klikne radosno", „Antun nam šalje čak iz Rima jednu slikariju, kao Božićni dar. On ju je smotanu poslao slikaru Rogoziću i njega zamolio, da ju dade uokviriti u zlatni okvir i da se pobrine, da ju mi sigurno primimo na Sveto badnje veče. Slikarija je zaista jedno pravo umjetničko djelo, piše slikar Rogozić. Antun je zaista valjan i dobor mladić, da je ovdje ja bih ga mogao odmah zagrliti".

»Katarina!« glasno reče šumar, donesi dakle dok bude jelo priređeno, čestitom glasonoši čašu najboljeg vina. To će mu dobro koristiti, jer je vani uistinu velika zima. Glasonoša uzme zahvaljujući se vino i otkloni večeru. On reče da ima u Lugovnici rođake i želi da kod njih sprovede sveti dan. „Pa dobro!" reče šumar, ponudi glasonoši zatim da ispije vino, obdari ga obilato i oprosti se s njim.

„Dakle, nastavi šumar, sjednite se svi ovdje oko mene. Ovdje u listu od slikara Rogozića nalazi se također priklopljeno i pismo od Antuna; toga ću ja vama još pročitati". Ljudevita reče „Ja ću još samo prije svega donijeti svijeću". »Dobro reče šumar«, ja ću tada moći lakše pročitati list. Ali požurite se. Ljudevita donese odmah zapaljenu svijeću, na sjajnom svijećnjaku od žute mjedi. Svi su već radoznalo sjedili unaokolo stola. Šumar čita: „Predragi, najbolji roditelji, braća i sestre! Ovdje vam šaljem božićni dar, jednu slikariju, koju sam slikao velikim marom. Predstavlja svetog Spasitelja u jaslicama. Mnogi umjetnici uvjeravali su me, da je slika vrlo uspjela. Želim da bi vama činila barem polovicu onoga veselja što je meni činio prikaz djetešca Isusa u jaslicama kam sam prvi put došao u vašu kuću. Zaista ne ćete tada imati malo veselje".

„Ah, kad bi mogao sa slikom putovati k vama i vama je predati! Ovo je ovdje doista krasna zemlja! Sada u mjesecu studenom, kada ja ovo pišem, kod vas je dakako već odavna zima, i vaš krov i jele i hrastovi naokolo stenju pod teretom snijega. Ovdje još se sjaji limunovo i narančino drveće sa srebrno jasnim cvjetovima i zlatnim plodovima. Ipak čeznem ovdje usred svih ovih krasota natrag k vama, gdje sam sproveo najblaženije časove svog života". Vašoj dobroti imam da se zahvalim, što ovdje živim ispod blagog talijanskog neba, što sam postao umjetnikom, ako bi ikada zaslužio to ime. Ona ugodna prikazba Isusovih jaslica za djecu, akoprem je i bila nesavremena, prva je pobudila u meni nadarenost mog duha. Uvijek mi je još i danas pred očima, i sve umjetnine koje ja vidim, svakako neprispodobivo krasnije, ne mogu me tako ushititi kao ona onda. Ah, blažene djetinjske godine

one se uzdižu ipak nad sve! Tada zapažamo naokolo nas sve kao preobraženo od zlatnog sjaja jutarnjeg rumenila. Šteta, što su tako brzo prošle". Sada, u ovom času, kada čitate ovaj list moj promatrate moju slikariju, ja sam u duhu prisutan s vama. Ja se sjećam s ganućem, kako sam skoro na pola smrznut došao pod vaš ladanjski krov, kako me je dobra majka okrijepila sa toplim jelima, kako ste me uzeli pod svoje dijete, kako su Krsto, Katarina i Ljudevita radosno samnom dijeliti svoje božićne darove. O predragi oče! Ljubim zahvalno vaše i svoje hraniteljice časne ruke!"

„Grlim svu svoju braću i sestre. Veselim se već unaprijed sada, kako ću moći vama nakon nekoliko godina, ne samo u duhu i iz velike daljine već licem u lice reći, kako sam i cijelim srcem — vaš zahvalni, iz dubine srca ljubeći vas, vaš Antun.

Rim, dne 15. studenog 1765.

„To je dragi list", reče šumar i obriše si suzne oči: „sve što smo mi potrošili na mladića sve je to još bilo premalo. Ja sam doduše uvijek u njega polagao velike nade; no on ih je sve sada nadmašio nadaleko. Nisam si nikada ni pomišljao, da ću ikada u njemu doživiti ovakvu radost. Ipak, reče sada sa smiješkom, ja mislim da nas čeka večera: poslije jela gledati ćemo slikariju." »O ne!« povikaše svi jednoglasno »odmah« sada! To nam je važnije od jela!« nadoda Ljudevita; ja ću odmah donijeti brzo još jednu svijeću, da možemo još bolje promatrati sliku". Krsto donese dlijeto i čekić i otvori sandučić i svi kliknuše, kad se je pomolila lijepa slikarija: „O kako je krasna! Kako je mila! Kakvi su to nebeski likovi! kakve su to neprispodobive boje!"

LIJEPA SLIKARIJA DJETEŠCA ISUSA U JASLICAMA

Šumar postavi slikariju na jedan zidni stolić i kraj njega one dvije jako svjetleće voštane svijeće. Sve oči bile su usmjerene na lijepu slikariju. Šumarica je pobožno sklopila ruke i reče: „Zaista, ne može se vidjeti ništa ljepšega! Meni se pričinja kao da sam zbilja prisutna kod Isusovih jaslica! Kako nas prijatno i milo pogledava Božansko djetešce, kao da nam želi svima pri svojem nastupu u svijet zaželiti dobrodošlicu! Kako Marija klečeći kod jaslica, tako nježno i umiljato pogledava na dijete, sjednom rukom obuhvaća a drugu ruku stavlja na svoje duboko ganuto srce, i pritom zaboravlja na sve oskudnosti priproste štalice! Kako časno ovdje stoji Josip i pobožno sklopljenim rukama pogledava na nebo! Kako se iz očiju pastira izrazuje poštenje, kako smjerno i pobožno kleče! A istom anđeli, kako su nebesko lijepi! Kako su lagani i lebdeći. I kakova to neka sjajna svjetlost opkoljuje dijete i osvjetljuje sve naokolo nadmašujući svojim sjajem pače i samu blistavost anđela! Zaista tko se ne bi mogao ovdje radovati porođenju Spasiteljevom i s anđelima hvaliti i poštivati Boga, taj bi morao imati srce od kamena!

Šumar je do sada šutke promatrao slikariju ne maknuvši oka s nje, ne rekavši ni jedne riječi. Napokon reče, kao da se je probudio iz sna: „Da, ti imaš pravo! Kad mi imamo pred očima ovu svetu povijest tako lijepo naslikanu i uokvirenu, onda ona čini jedan novi posve osobit utisak na naše srce. Ja ću također pokušati da li bi i ja mogao reći, šta ja sve spoznajem u tome i kako mi je pri srcu!". On si privuče nešto bliže

svoj naslonjač, sjedne u maloj udaljenosti od slikarije od kuda se je mogla najbolje promatrati i zatim reče:

„Mi ćemo, draga moja djeco, ponajprije upraviti naše poglede, na Božansko djetešce u jaslicama! Mi ne ćemo odmah pomišljati na njegovo božansko porijeklo, ponajprije ćemo ga posmatrati kao čovječje dijete. Slabašno i bespomoćno, zavijeno u siromašne pelenice leži na malo sijena i slame. Njegova ljubezna majka pozdravlja ovo djetešce sa ljubeznim radosnim smješkom i puna velike najnježnije pomnje da ga dobro opskrbi; vjeran hranitelj stoji sućutljivo kraj njega, pripravan svaki čas, da brani svojim jačim mišicama majku i dijete, i da svojom radinom rukom hrani oboje. Vjeran otac, ljubezna majka i dijete, koje uzvraća zahvalno ovu vjernu ljubav čim je bilo svijesno, jest najljepši prizor na zemlji nad kojim se moraju uzradovati anđeli. Ovo ljubezno trojstvo otac, majka, i dijete tako je Bog sljubio." „O djeco moja. pomišljajte ovdje pri ovom djetetu u jaslicama; kao slabašno dijete i ja sam nekoć tako ležao kamo su me polegli moji dragi roditelji. Ja bi poginuo, da se nisu zauzeli za mene. S veseljem bio je zaprimljen mali strani gost u kuću i sve nužno bilo je već pripravljeno za njegov boravak u kući. Moja majka zavila me u moju prvu odjeću pelenice, koje je ona sama istkala, ubijelila i sašila. Sve njezino osjećanje i težnja danju i noću bilo je usmjereno samo na to. da mi ne bi što uzmanjkalo. Brižljivo me čuvala kad sam spavao; mnoge noći sprovela je neispavana iz nježne ljubavi prema meni! Vjeran otac bio je dionikom njezine brige i radio je za nas. Tako, mislite i hvalite Bogu što vam je darovao dobre roditelje. On je dakle taj, koji je iz ljubavi prema vama nešto od svoje neizre-

cive ljubavi usadio u srce vaše majke i vašem ocu od svog odanog očinskog čuvstva udijelio očinsko srce. Ne smjete biti nezahvalni vašim roditeljima. Jedan sin, jedna kćerka, koja bi mogla zaboraviti što je majka za njih pretrpila, što je otac za njih učinio, da ih prerani, zaodjene, odgoji, bio bi bez ikakvog čovječanskog čuvstva".

Upravimo sad, djeco moja naše poglede, pošto smo razmotrili svetu obitelj k svetim anđelima koji tamo gore lebde i jedan pogled na životinje u štalici. Ovdje će nam se razjasniti dostojanstvo i svrha čovjeka. Pogledajte još jednom u blago lice svete Djevice, pune nebeske nevinosti i neizrecive majčine nježnosti! Promatrajte stojeći lik časnog Josipa kako on podiže oči pune duha i pobožnosti prema nebu! Gledajte blagomilo Djetešce, čije oči blliješte kao zvijezde! A zatim pogledajte tamo na one bešćutne dlakave životinjske glave — vola i magarca. Kako glupo i bezumno zure! Kako im gubica naprijed strši i spoznaje nas da oni promišljavaju samo o hrani i neznadu ništa o nečem što je više i bolje. Oni pače nisu ni sposobni, da se prijazno smiješe! O, tkomu nije jasno kod ovakve prispodobe, da je čovjek zaista neko umnije biće. Zaista on pripada nekoj vrsti viših stvorova. Najsuroviji čovjek smatrao bi se pogrđen i omalovažen, kad bi mu se reklo: „Nisi ništa bolji od vola, koji vuče tvoj plug; i od magarca, koji nosi tvoje vreće u mlin i onda sagnjije". Ne čovjek štoviše sliči svetim Božjim anđelima, koji spoznaju svog Stvoritelja, njemu se raduju i njemu pjevaju hvalu. Čovjek je također jedini stvor na zemlji, koji to može činiti. Ako i ima neku sličnost sa životinjama, on je ipak više sličan nebeskim anđelima. Ako i plačući i patnjom dolazi na svijet, da mora mnogo podnašati i trpjeti dok ne dođe do pot-

punog rascvata, da onda opet nakon kratkog vremena uvene poput ruže, nesagnije poput životinje a samo njegov zemaljski lik se raspadne u prah. U njemu je neumrli duh; on je anđeo obavit slabim mesom i krvi. Čim ovaj pokrov otpadne anđeo je dovršen . ako je čovjek inače na zemlji ispunio svoju svrhu i živio po Stvoriteljovoj volji". „Vrlo je dobro također slikar, osim većih životinja naslikao i jedno janje, i jednu košaricu punu plodova, koji se opažaju na podnožju jaslica, kao dar novorođenom djetešcu. Ljudima su podložne sve ostale životinje zemlje. On ukroćuje najjače životinje. i one mu moraju služiti; njemu daje ovca mlijeka i vunu; njemu rađa zemlja svoje najljepše plodove. Samo jednu je malenkost Bog pridometnuo ljudima od anđela, okrunio čašću i dostojanstvom, učinio ga je gospodarom svojih djela i sve njemu podložio."

Također i mjesto, u kojem vidimo ovo djetešce i njegove roditelje, priproste jaslice i trošna štala nisu bez značenja. Čovjeku nije potrebna nikakva palača, da ovdje na svijetu postigne svoju svrhu. On može i u najkukavnijoj slamnatoj kolibici blaženo živjeti i umrijeti. Mi opažamo u štalici samo siromaštvo i oskudicu. No, da se postane zaista sretnim, dostojnim svih pravih časti, i zaista čovječanski plemenit, nije potreban čovjeku ni baršun, ni svila, ni zlato ni srebro. Upravo u najvažnijem nije Bog pravio među ljudima nikakvu razliku. Jedna priprosta štalica primila je na stan najsvetije, najblaženije i najčasnije ljude koji su ikad živili na svijetu."

Pa ipak, djeco moja, što sam vam ja sada rekao, za nas je doista vrlo radosno i utješljivo. Ono, ali vrijedi samo što se tiče čovječanske ljepote ove povijesti. Božansko porijeklo i visoka svrha ovog Božanskog djeteta jest istom ono najvažnije. Jer, Isus Krist čovjekom postali sin Svevišnjega, došao je na ovaj svijet da spasi ljude, koji su otpali od Boga i njihovih prvobitnih dostojanstava, i zato bili izgubljeni. U njemu nam se pojavljuje vidljivo čovjekoljubivost Božja; u njemu mi zapažamo Boga u čovječijem liku. On se doduše rodio u skrajnom siromaštvu, kao djetešce ležao je u jednim jaslicama, nije na svijetu posjedovao ni toliko, gdje bi mogao da položi samo svoju glavu, i umro je kao kakav zločinac na križu. Pa ipak je on bez svih zemaljskih pomoćnih sredstava, bez bogatstva i oružanih snaga izmjenio obličje zemlje po njegovoj Božanskoj mudrosti, ljubavi i svemogućnosti, čovječanski rod prosvjetlio, oplemenio i oslobodio od duševne propasti i tako dokazao svoje Božansko porijeklo. Sve nam se to lijepo protumačuje kao povijest u ovoj slikariji".

„Gledajte, svuda naokolo je noć; duboka tama pokriva noćni predjel i samo svijetlo, koje izlazi iz Božanskog Djetešca, osvjetljava sve svojim sjajem. Tako su isto u vrijeme Isusovog porođenja tame neznanja i poganstva pokrivale zemlju; u Isusu Kristu granula je svijetu jedna svijetlost, koja obasjava svakog čovjeka, koji dolazi na svijet. Ljudi zagrezli u grijeh i opačine, mnogi sličili su u surovosti stajnim životinjama; nekoji su se kroz opačine čak i ponizili i ispod nerazumnih životinja; sa Isusom ali postajali su svi, koji su u njega istinski vjerovali boljim ljudima, svecima, anđelima u čovječjem liku na novo preporođeni. Koliko su ljudi bili puni neznanja i griješnosti, toliko su također bili i bijedni. Gledajte samo kako su već blaženi ljudi, koji okružuju njegove jaslice i raduju se njegovom porođenju! Marija, Josip, pastiri, već u pogledu na novorođenog Otkupitelja osjećaju se uzdignuti

nad sve zemaljske bijede. On, koji je došao na svijet, da ljude oslobodi od svih bijeda, da im donese pravu radost i Božji mir s neba, započeo je s tim već kod svojeg porođenja. Još uvijek propovijedaju se ljudima riječi anđela: „Veliko veselje vam navješćujem: rodio vam se Otkupitelj, ovo je Isus Krist".

Svakom čovjeku je pristup k njemu slobodan. On se je ponajprije objavio siromašnim priprostim seljacima pastirima, također i njegova Majka je siromašna. Njegov hranitelj je obični radnik, koji teškim radom zaslužuje kruh. Već kod Isusovih jaslica pokazuje nam se, da bogatstvo, visoke časti i zemaljska mudrost pred njim ne vrijede ništa. On želi oko sebe sakupljati ljude koji su dobri kao Marija najsvetija djevica, kao pravedni Josip, kao siromašni pobožni pastiri puni Božjeg straha i poštenja. On ipak ne odbija od sebe i najveće grješnike, koji se pokaju za svoje grijehe i tvrdo odlučuju da će se popraviti. To nam tumači i ime Božanskog Djeteta. Radi toga je opetovao svoju zapovijed Josipu: „Isus, što znači Otkupitelj, imaš Ga nazvati, jer će svoj narod osloboditi od grijeha". Griješni čovječanski rod treba da postane Njegov narod, sveti Božji narod. Zbog toga vidimo nad Isusovim jaslicama otvoreno nebo. On hoće ljudima opet otvoriti zatvoreno nebo, na zemlji osnovati nebesko carstvo, i tako nebo i zemlju opet sjediniti. Nad tim se raduju svi sveti Božji anđeli slave i kliču od veselja, poštivaju Boga u visini i žele ljudima sreću za spasenje, koje im je pripravljeno po Kristu".

„Što nam je pri Isusovim jaslicama objavljeno, to je Isus Krist ispunio, makar su Mu suprostavile velike zapreke ljudska nevjera i tvrdokornost; radi kojih je rođen i umro. On je utemeljio nebesko carstvo na zemlji i Njegovo djelo opstoji. Mnogi svjetski osvajači osnovali su međutim svjetska carstva; ali ih nisu dugo preživjeli ili su se raspala još za njihovog života. Isusovo ali carstvo kršćansko širilo se uvijek dalje i opstoji do današnjeg časa. Čitavi narodi prilili su Njegovu vjeru i nauku, i kraljevi resili su svoje krune Njegovim Križem. Poganske grdobe; žrtvovanje ljudi i slične isčezlo je iz kršćanskih zemalja. Podignuta je velika množina hramova i crkava u kojima se obožava pravi Bog i naučava Božja istina. Kroz kršćansku Ljubav podignute su bezbrojne škole, sirotišta i bolnice. Koliko bi moralo izginuti djece, siromaka i bolesnika bez ovih milosrdnih ustanova u neznanju, opačini i bijedi! Milijuni ljudi našli su vjerovanjem u Krista smirenje poradi učinjenih grijeha, i po Njemu su postali dobrim i plemenitim ljudima. I još i danas, akoprem je preuzela širenje pokvarenosti nevjera za njim još uvijek kucaju bezbrojna srca i nalaze u Njemu utjehu u nuždi i smrti. Još uvijek se propovijeda poganima Njegovo evanđelje i radosna objava, i divlji narodi obraćaju se na njegovu vjeru, raduju se na njegovu vjeru, raduju se nebeskoj istini i prihvaćaju blažije običaje. Isusov rođendan jest potom najvažniji dan svjetske povijesti i spravom su započeli mudri naši pređi od toga dana, jedno novo brojenje godina. Svaki godišnji broj neka nas sjeća na to, da je rođendan Isusov rođendan svijetlosti i spasenja za sve ljude, koji Mu žele otvoriti oči i srce — rođendan prave čovječje sreće, zadovoljstva, prosvjete i oplemenjivanje čovječeg roda. Podajmo dakle, djeco moja na današnjoj večeri i na sutrašnji dan Otkupitelju nanovo poštovanje i da saglasno pratimo anđeoske hvalospjeve."

Tako je govorio šumar; šumarica reče ganuta: „Da, djeco to mi hoćemo! Lijepa slikarija, koju nam je poslao Antun jest najljepši božićni dar, koji nam je mogao dati Antun ili koji drugi čovjek ili koji knez!.

Pobožnost, skojom ste slušali pobožna opažanja vašega oca, jest najljepša božićna svečanost s kojom mi možemo slaviti svetu Večer to jest badnjak. Mi hoćemo zahvalno prihvatiti spasenje, koje nam je pripravio Bog po novorođenom Spasitelju. Onda je rođendan otkupitelja, također i rođendan našeg spasenja!

NEPOVOLJNI ŠUMAROVI UDESI

Nakon Antunovog otputovanja čestiti šumar proživio je sa svojima u miru i zadovoljstvu više godina. Njegova djeca su odrasla; sin snažan mladić, kćeri lijepe umiljate mlade djevojke, sve dobro odgojene i bezprikornog ponašanja. Dobar otac počeo je osjećati poteškoće približavajuće se starosti. On je pomišljao na to, da svoju službu odstupi svojem sinu. Vladajući zemaljski knez posjećivao je godišnje u jesen na nekoliko dana kneževski dvorac po imenu Klisurić; jer mu je lov uvijek bio uz njegove mnoge poslove jedan odmor. On je bio vrlo prijazan i čestit čovjek, svakog od svojih namještenika saslušavao je uvijek ljubezno i s njim razgovarao prijateljski. Kad je knez opet stigao u lovački dvorac i lov je u šumi osobito uspio dobro, približi mu se knez, prepun zadovoljstva i reče mu: „No kako ste, moj dragi šumaru"?

Prejasni kneže, reče šumar, „ovim starim plećima biva teret dnevnih poslova preteškim; želio bih da ih kad bi mi bilo dozvoljeno prenesem na mlađa pleća". No, reče knez, „svakako vašem sinu Krsti — onđe?" On je vrstan lovac, a šta još više cijenim, dobar šumar. Šume su, o čemu sam se sam osvjedočio kad sam bio u lovu u najboljem stanju. Ja vam jamčim, da niko drugi ne će dobiti vašu službu. On je može već i sada malo po malo i izvršavati. Međutim bit će mi drago ako zadržite još neko vrijeme nadzor i naslov šumara. Također i najbolji mladi ljudi lako postaju preuzetni i nehajni kad im biva prerano njihov zavratnik od kaputa posmeđen zlatnim trakom. Probitačnije je za mene, a i za vas, ako ostanete još neko vrijeme šumarom".

Šumar se zahvali knezu na njegovom obećanju i zatim još reče da je s tim u vezi još jedna druga okolnost. Moj sin mogao bi se sada dobro oženiti s kćerkom od mojih prijatelja iz mladih dana, davno već umrlog šumara Grmovića. Djevojka je također nedavno izgubila i svoju majku i sada ne zna kuda će. Ona je siromašna, ali vrlo skromna, marljiva i posve čestita, dobra i čedna". Dobro, reče knez; ja osobito cijenim da jedan vrstan muž pri svom izboru gleda na čestitost i krijepost, nego na novac i imetak. Ja mu vrlo rado dozvoljavam ženidbu i k tome mu dajem pravo na zvanje i službu šumara. Ja ću odmah izdati nalog da mu se ispostavi zvanično pismena odluka".

Šumarov sin koji je u blizini sa strahom čekao na poziv svoga oca, pristupi bliže i zahvali se knezu. Ženidba se obavi. S mladom umiljatom ženom dospio je u kuću novi blagoslov; mir i sloga, zavladala je u kući dobrog šumara. Stari čovjek imao je još sreću da u svojemu domu vi-

di svoju, unučad, a stara šumarica da kao pomlađena može uzgajati i nositi svoju mladu unučad. Kćeri u kući živile su s mladom šumaricom kao sa svojom sestrom. Svi su bili vrlo sretni i zadovoljni.

Naskoro dođe na ovu obitelj jedna velika neprijatnost. Ova se razvila iz jednog starog događaja, koji je stari šumar već skoro posve zaboravio. Onaj mladi čovjek Trsković, koji je nekad išao sa šumarom u lov, usudio se malo iza toga da ide u šumu i da ubija sam bez dozvole šumara sve što ugleda bez milosrđa. Šumar ga zateče u šumi i reče: „Ubijanje divljači strogo je zabranjeno. Ako vas veseli lov, dragi moj mladiću, onda dođite kao i do sada k meni. Ja ću vas onda rado povesti sa sobom i odrediti vam najbolja mjesta odakle će te moći po miloj volji pucati. Ne mogu ali dozvoliti, da vi po šumi koja je meni povjerena na čuvanje radite po vašoj volji što hoćete.

Tko je poslije kao i prije išao u lov bio je to mladi Trsković. Šumar ga opet zateče, oduzme mu pušku i reče: Bog zna, da ja to činim nerado, ja to moram". Zapovijedi su stroge; ja ne mogu drugačije. Ako vas još jednom zatečem, morati ću učiniti novu prijavu. i onda vam ne će biti dobro". Revan šumar osim toga, otiđe radi ovakvih prestupaka također i njegovom ocu i zamoli ga da zabrani lov svojem neposlušnom sinu. Inače je stari Trsković po volji dozvoljavao svojem sinu da radi po volji sve što mu se je prohtjelo. Ovaj put jako se rasrdio jer se bojao kneževe nemilosti. On se pače zagrozio svojem sinu da će ga razbaštiniti, ako će još jednom ići u lov; pa makar bi s njim išao i šumar. Mladi Trsković bio je već naviknut na to, da ne posluša svoga oca. Skoro iza toga čuo je šumar jedan hitac, pohita

i nađe mladog Trskovića pri jednom ubijenom jelenu. Šumar podnese odmah prijavu knezu. Otac od Trskovića sam otputuje knezu i zamoli ga za milost. Knez mu reče: „Po zakonima morao bi biti otpremit odmah u kaznionicu. Ja ću ga za sad pomilovati; ali ako se još jednom zateče, onda ću ga sigurno tamo otpremiti i zapamtite si dobro da jednom ne ću moći više uzeti sebi za svjedoka ili drugog kakvog službenika, koji je bio u kaznionici". Ovim je bila stvar dovršena. Mladi nadšumar Trsković jako je zamrzio čestitog šumara, i u njemu je još uvijek vladala ljuta osveta protiv njega, akoprem je već prošlo mnogo godina.

Tada umre knez nakon kratke bolesti od nekoliko dana, nasljedni knez bio je još maloljetan i upravo se nalazio na putovanju. Određeno je štitništvo i u zemlji su nastale mnoge promjene. Oholi nadšumar Trsković, koji je bio jako bogat i koji je imao ugledne rođake, postane nadšumarom. Sa velikim sjajem ušao je u lovački dvorac Klisurić, gdje mu je bio dodijeljen jedan dio za stanovanje. I tako je on sada postao pretpostavljenim dobrome šumaru i neizrecivo je mučio dobrog čovjeka. Šumar mu u ničemu nije mogao ugoditi. Nasljedni knez naskoro preuzme vladu. Nadšumar Trsković, koji je bio vrlo ugledan, sposoban, spretan i rječit umio je šumarskog starješinu, koji je kod novog kneza imao veliki ugled, posve predobiti na svoju stranu i postao je sada spram dobrog šumara još neprijateljskije raspoložen, nego prije. „Vi niste više sposoban za službu, jednom mu reče, ja ću stoga predložiti da dobijem za lijepu šumu sposobnijeg čovjeka". Šumar mu reče: „Od srca rado napuštam svoju službu. Ja bi to već i prije učinio da je to dopustio pokojni knez. Onda je dakle moj

sin šumar". Kako da ne bi, reče nadšumar Trsković, smješeći se zlobno. „Ja bi o tom također morao nešto znati". Šumar se pozove na onu kneževu pismenu odluku, na temelju koje je njegov sin dobio dozvolu za ženidbu „O da", poviče Trsković, meni je to dobro poznato". On si to umije vrlo vješto tumačiti. To je, reče on bilo samo jedno obećanje, radi dobrog ponašanja; ništa drugo. Mladić je nesposoban. Ja ću sebi izabrati boljeg čovjeka. Stari sijedi šumar, nastojao je bezuspješno da sakrije suzu i reče: Ne budite nepravedan nadšumaru! Vi smatrate da sam vas jednoč uvrijedio. Zbog toga nastojite da mi dvostruko učinite zlo". Što, poviče nadšumar Trsković, a njegove oči kresile su se od ljutosti. „Vi mene sami opominjete na to, da ste mene jednom lišili svojeg jedinog mladenačkog užitka i ocrnili me kod dvora. Vi ste jedan objesni neotesanac. Nikad niste imali poštovanje spram viših staleži, cijenili ste samo prostake. Vašem sinu dozvolili ste da uzme za ženu jednu djevojku bez ičega, jednu pravu prosjakinju. Vaš lijepi imetak zbacili ste na ono prosjače, Antuna. Niste znali upravljati vašim vlastitim imetkom, kako bi vi onda mogli dobro upravljati s tuđom imovinom i zaštićavati kneževe probitke? Odlazite, odlazite, s vama ne ću da imam više posla. Nadam se, da će naskoro naši međusobni odnosi biti prekinuti i ne dolazite mi više na oči!" Šumar se odstrani. Mislio si je on po putu kući, neka nadšumar govori što ga je volja. Moje su šume u besprikornom stanju. Makar me ne trpi on mi ipak ne može ništa. Neka slobodno dođe do toga. Međutim kod kuće nije šumar ništa govorio o svemu tome, što mu je nadšumar kazivao, da ih bez potrebe ne rastuži.

Ne dugo iza tog, kad se je stari šumar upravo vratio kući iz šume i odpočivao u svojem naslonjaču, stupi u sobu glasonoša i preda mu jedno pismo od nadšumarskog ureda. U pismu je stajalo: „Dosadašnji šumar Gorjan po najvišoj zapovijedi, radi, ostarjelosti i iz toga proističuće nesposobnosti izvršavanja svoje službe, odpušta se iz službe, a šuma se do popunjenja njegovog mjesta predaje na upravljanje susjednom šumaru u Podgoraču". O kakvoj mirovini zaslužnom starom čovjeku, o kakvom drugom namještenju njegovog sina, ne spominje se ništa. Samo je još nadometnuto, da se odstupajući šumar ne usudi ispucati više ni jedan metak, ili se moguće pokazati s puškom, pod prijetnjom da će mu biti ista oduzeta.

Stari šumar otvori pismo i bio je posve potresen; njegova ruka, koja ga je držala drhtala je. Međutim on se opet primiri i čita na glas pismo svojima u sobi, koji su bili zaposleni raznim poslovima. Stara šumarica i njezine dvije kćerke od straha su problijedile. Mladi šumar zarumenio se od ljutitosti zbog nadšumarove zlobe. Mlada šumarica stajala je neko vrijeme kao okamenjena i onijemljena bez riječi i zatim zaplače glasno. Njezina djeca, koja su se igrala u sobi opazivši svoju majku kako plače, zaplaču također. Nastao je sveopći jauk. Samo stari sijedi šumar stajao je mirno u njihovoj blizini i reče: „Nezaboravljate da još živi stari Bog. Ti bako prestani najprije plakati i budi primjerom našoj djeci i unučadima za pouzdanje u Boga. Protiv njegove volje ne mogu nam nikakvi zli ljudi naškoditi. Ova kušnja dolazi nam od Njega; Ona će nam biti jednom od velike koristi. Dakle, smirite se! Bog je naš moćni zaštitnik. On nas ne će nikad ostaviti, pa makar bi nas htio odbaciti također i

cio svijet. Onaj, taj dobri veliki Otac, ne će nam svojoj djeci nikad uskratiti kruha U njega ćemo se pouzdati i neklonivši duhom utješiti se".

Međutim, nastavi on, „ne ću ja propustiti ništa, što bi se moglo učiniti od kneza. Ja ću otputovati sutra knezu. On je plemenita srca, isto tako kao njegov plemeniti otac. On će mene saslušati, makar da je sad prenatrpan svojim vladarskim poslovima On je pravedan; on ne će dozvoliti, da se prepusti nekome za volju smrti od gladi jedan stari službenik sa ženom, djecom i unučadima, koji je preko četrdeset godina vjerno i pošteno služio kneževskoj kući. Ti me Krsto moraš pratiti. Mi možemo sada obadva biti odsutna bez traženja dopusta od nadšumara. Mi ćemo put obaviti pješice, jašenje ili vožnja bilo bi za naše sadanje prilike preskupo, a također nije ni potrebno. Potrebni odjevni predmeti za putovanje imat će dovoljno mjesta u našim lovačkim torbama. Pobrini se da bude sutra ujutro rano sve pripravljeno!

Stari šumar ustao je slijedećeg jutra još prije nastupa dana i probudio je svojeg sina. „Predugo mi je čekati na dan", reče on; „mjesečina je a nama su poznati dobro svi putevi. Pođimo! Stara je šumarica složila zelenu zlatom opšivenu lovačku odoru i omota je čistom bijelom ponjavom, da se može laglje smjestiti u lovačku torbu. Katarina donese bijelo rublje i nešto jestiva za putovanje. Mlada šumarica i Ljudevita ugotove zajutrak i donesu ga u sobu. Djeca su još spavala. „A kad se misliš povratiti"? zapita stara šumarica svoga muža. „To ja ne mogu sasvim tačno kazati", reče on „teško prije osam dana". Sutra četrnaest dana je badnjak, reče stara šumarica; dotle ćeš valjda sigurno doći?

„Ako je božja volja sutra osam dana", reče šumar. „Uostalom bilo kako bilo", sveto Badnje veče moram s vama slaviti". Bože daj u veselju! reče šumarica." „Međutim molite se, reče šumar, i pouzdajte u Boga". On će učiniti da će stvar ići onako, da bude spasonosno". Svi otprate dvojicu muškaraca do ispred vrata kućnih. Bila je još potpuna noć i nije se još moglo vidjeti ni tračka od jutarnjeg svijetla. Međutim oni su pošli utješeni dalje po groznoj hladnoj prosinačkoj noći.

Svi su sad u kući bili jako zabrinuti za drage putnike a naročito za starog oca. Prvih osam dana znali su se doduše nekako tješiti. Kad je iza toga prolazio dan za danom, a vrijeme se sve više pogoršavalo, postajalo neprijatnije i nepogodnije i kad je skoro bez prestana padala kiša, postali su jako zabrinuti i nemirni. Ah, govorili su oni, „Krsto će uz svoju snažnost moći mnogo podnijeti; kako će ali izdržati stari otac"? Dvoje djece od mladog šumara svaki čas su istrčavala pred kućna vrata, da vide da li dolazi otac i djed.

Tako se je prvim osam danima priključilo još osam dana u tuzi i brižljivosti. Osim toga je nakon otputovanja obaju šumara, nadšumarov lovački momak donio jedno pismo. Šumarica se nije usudila otvoriti pismo, ali je slutila da sigurno ne sadrži ništa dobra. Što više i radi toga jer je lovački momak zlobnim izrazom lica još usmeno rekao: „Ludost je što stari čovjek sa svojim mladim gizdelinom trči u prijestolnicu". Nadšumar Trsković bio je siguran da oni tamo ne će moći ništa dobra obaviti i da će se vratiti osramoćeni. Međutim svi su se u kući svaki dan molili Bogu, da oba putnika budu kod kneza milostivo saslušana i da ih opet sretne dovede kući! Djeca se također dobrovoljno priključe molitvi.

ŠTO JE JOŠ SVE SNAŠLO ŠUMARA

Pod ovakvim žalosnim okolnostima nadošlo je sveto badnje veče. Noć je tog dana nastupila ranije nego obično; jer je cijelo nebo bilo pokrito teškim oblacima. Vjetar je šumio iznad starih hrastova i nagibajućih se jela šume, snijeg je padao i kiša je pljuštila, a kućni potkrovni sljevak krčao je kao bujica, koja pada sa pećine. „Ah Bože moj", reče stara šumarica, nakon dugog gledanja kroz prozor, oni još ne dolaze. Ako danas ne dođu na sveto Kristovo veče, onda mora da im se je dogodila kakva nesreća. Neizrecivo se bojim. Takovo je vrijeme da se ne bi moglo ni psa istjerati pred vrata, a putevi su tako loši, da bi se moglo u njima propasti. Ah, kad bi se samo sretno povratili, a sve ostalo neka bude kako hoće!"

Ona ponovo otvori prozor, pogleda van i klikne: „O hvala Bogu, evo ih dolaze!" Svi pohitaju njima, ususret pred kućna vrata; svi zapitaju: „No, kako vam je bilo u gradu!" „Nadam se sve će biti dobro!", reče stari šumar. Vi ste radi nas svakako bili zabrinuti. Mi smo dugo izostali, jer je meni pozlilo na putovanju, i nisam mogao dalje i kad mi je bilo opet bolje od mnogo kiše nabujale su rijeke i potoci tako jako, da nismo mogli nekoliko dana dalje putovati. No, hvala Bogu, da se opet nalazimo ovdje!"

Stupi u kuću, preodjene se i sjedne u svoj naslonjač kraj tople peći. Stara šumarica donese bocu vina, dvije čaše i goreću uljanicu.

„Dakle,okrijepite se malo", reče ona natočivši vina; vama je to potrebno. Jelo će biti naskoro pripremljeno. Doista reče šumar, ogledavajući se naokolo pri svjetlosti uljanice; doista je ugodno nalaziti se opet kod kuće, među svojima, gdje se vidi samo prijazna i vesela lica.

Međutim je mladi šumar povjerljivo rekao svojoj ženi: „Ah,nikako nije dobro; Mi ćemo ostati bez sumnje bez službe". Ova se prestraši i reče potajno ostalima. Stari šumar primjeti kako su se sva lica najednom smrknula sa izrazom punog straha i tuge. „Je li je već Krsto sve izbrbljao?" reče on, „onda se dakle ne može više ništa prikrivati. Čuti ćete sve, ali nežalostite se odviše. Noćas nam se rodio otkupitelj; zbog ove velike radosti moramo naše zemaljske brige zaboraviti, ili ih barem ne previše k srcu uzimati". „Kad smo mi", nastavi on, uvečer kasno stigli u prijestolnicu, otišao sam još k starom šumarskom sav jetniku Mlinariću. On je vrlo čestit čovjek mislio sam si; on je bio nekad moj nadšumar i uvijek moj dobri prijatelj. Ostali savjetnici, koji su me poznavali svi su već mrtvi ili su umirovljeni. Premda je i on također već zbog starosti napustio poslove, mogao bi mi dati ipak ponajbolji savjet. Tako sam si ja mislio. Plemeniti čovjek zbilja primio me je vrlo srdačno. Ja sam mu obrazložio svoju molbu. On mi reče: „Nadšumar je vaš veliki neprijatelj, koji ovdje ima vrlo moćne prijatelje. On nastoji da se vaša služba preda nekom mladom čovjeku, koji je bio njegov sluga i zato on uvijek šalje najnepovoljnije izvještaje o vama i o vašem sinu. Vrlo se bojim on će uspjeti i lišit će dobrog Krstu očinskog kruha". Ah rekao sam, „pa valjda ne će do tog doći! Međutim ja sam odlučio, da osobno odem knezu." „Učinite vi to", reče mi šumarski savjetnik. „Ja ću ići s vama. Međutim sad ste došli baš u najnezgodnije vrijeme. Knez je sad jako, zapo-

slen. Teško da će vas primiti. Također morate ići šumarskom starješini, šumarskim savjetnicima. Bojim se da ne ćete biti dobro primljeni. Nadšumar Trsković sve ih je predobio za sebe". Ja sam se također osvjedočio, da je šumarski savjetnik imao posve pravo. Obavio sam neugodan put. Šumarski starješina primio me je vrlo hladno i brzo me je otpravio. Ostali šumarski savjetnici nisu bili ništa bolji. Gledao sam samo neprijazna lica i morao sam slušati mnoge nemile govore. Knezu nisam bio uopće pripušten, jer je bio zaokupljen šumarskim starješinom. Nadšumar je oklevetao vrlo lukavo mene i Krstu. Ja vam to sad ne mogu sve iscrpivo ispripovijedati; to se i onako tiče poslova u koje se vi ne razumijete. Svačemu bi se mogli nadati to jest istraga koja će doći u take ruke od kojih se ne može očekivati ništa dobro. No ovi nas razgovori odviše rastužuju, a na današnju večer morali bi biti svi ljudi svega kršćanstva veseli i dobre volje. Ta danas je badnjak i pomišljat ćemo na rođenje našeg Otkupitelja. To će razveseliti naše tužne misli".

On upravi svoje poglede na slikariju o Isusovom porođenju, koju mu je nekoć poslao Antun. Visila je na onom mjestu, gdje je prije visilo ogledalo i bila je zaštićena od kvara s jednom finom bijelom svilenom koprenom. Mala unučad starog šumara, dvoje milovidne djece, Franjo i Klara, veselili su se već unaprijed nekoliko tjedana na svetkovinu svete badnje večeri. Poskoče i brzo obrišu suze sa svojih razdraganih lica. „Bako", reče mali Franjo, skini sa slike koprenu i zapali svijećice kao i prošle godine da ju možemo dobro vidjeti. A ti dedo", reče mala Klara, „donesi tvoju harfu; mi hoćemo da zapjevamo našu božićnu pjesmicu, koju nas je naučila naša dobra majčica".

„No pa dobro", reče šumar; „mi ćemo zapjevati jednu božićnu pjesmicu. Ipak, još prije tog reče, recite mi, da li se je za vrijeme našeg odsustva zbilo što naročitog? „Ništa", reče stara šumarica, , samo je na žalost skoro poslije vašeg otputovanja stiglo opet jedno pismo od nadšumarije. Što bi to moglo biti?" Ona mu pruži zatvoreno pismo. On ga otvori — problijedi — i zajaukne s jednim pogledom prema nebu. „Ne, Bože, neka bude Tvoja sveta volja!" Svi pogledaju u njega prestrašeni i puni znatiželjnosti. „Šta je?" Zapita baka. „Moramo seliti iz ove kuće", reče on, „trebali smo već izaći. Nadšumar zapovijeda u ovom pismu da mora biti ispražnjena i očišćena šumarska kuća najkasnije do badnjaka, da se može useliti za božićne blagdane novi šumar. On nam prijeti, da ako to ne bude učinjeno, da će nas dati po slugama otpremiti. Čudim se da već nisu ovdje, mi nismo sigurni ni jednog časa, da nas ne će izbaciti iz kuće".

„Ah Bože"! krikne mlada šumarica, „sad u ovoj groznoj oluji i snijegu seliti po noći! Čujete li kako vani šumi olujni vjetar. Kako pada kiša? Gdje ćemo mi sada naći zaklonište protiv oluje i kiše?" Ona klone na stolicu i obujmi svoje dvoje dječice. „Dobri Bože", uzdahne. ah, smiluj se nama i ovim dvim nedužnim dječicama! Mladi šumar, stajao je nijemo sklopljenim rukama pred njom, pogledavajući nju i svoju djecu s očima punih suza. „O ti moj dobri Bože", reče baka, jecajući tužno, „biti stjeran iz kuće u kojoj sam se rodila, u kojoj su živili moj otac i moj djed — ah to je užasno! Dobri Bože, daj da ovdje u ovoj kući, u kojoj sam se rodila također i umrem".

Katarina ronila je jecajući tihe suze; Ljudevita stajala je pred klecalom dršćući i strepeći kao janje pred klanjem. Stari šumar upirao je sa svojim časnim licem, visokim ćelavim čelom i postrance spuštenim sijedim kovrčastim uvojcima kose dugo svoje poglede uperene prema nebu i onda govorio mirno i spremno:„Da, ljubljena djeco moja, došlo je do toga, da, moramo ostaviti ovu kuću. Ja ne poznam ni jednog čovjeka, koji bi nas mogao sve zajedno primiti u svoju kuću. Mi ćemo sad zbilja biti rastavljeni jedan od drugog. Nadao sam se, da ću u vašoj sredini uživati mirnu starost i da ćete jednom vi svi, kako ste sada okupljeni oko mene u ovoj kući stajati kraj moje smrtne postelje. Bog je odlučio drukčije, moramo se pokoravati Njegovoj svetoj volji".

Pogleda na svoju unučad govoreći dalje. Naše se srce gane, kad promatramo svu našu plačuću dječicu. Dragi Bog ima za nas još jedno očinsko srce puno ljubavi. Ako i šalje na nas ovakvu tešku bol, sigurno ima kod toga najmudrije nakane. Također i ovu žalost usmjerit će za naše dobro. Kad je jednom postigla vrhunac, mora skrenuti na bolje. Naši stari kazivali su iz prokušanog iskustva: Kad je nevolja najveća, Božja pomoć je najbliža. Mi smo u ovoj sobi sproveli u radosti mnoge badnje večeri primajmo dakle također dragovoljno iz Božje ruke i jednu žalosnu". Ti imaš pravo, ljubljeni mužu! reče stara šumarica; mi ćemo sve prepustiti Bogu i tješiti se u našoj velikoj boli. Ah, ja sam često pomišljala na to, kako je tek moralo biti Mariji, ne samo zato, što je morala prenoćiti u štali, već skoro iza tog ostaviti pri mrkloj noći i svoj stan — kao što i mi sada — i otputovati sa svojim božanskim djetetom u jednu drugu zemlju. Pa makar kako

veliko je bilo njezino vjerovanje i ufanje, ja mislim da su joj se ipak pojavile suze u očima, ako već i ne radi sebe, to ali zbog malog djeteta! Ja znadem kako je bilo majčinom srcu! Njezine boli bile su sigurno srceparajuće. Svaki čovjek mora na zemlji dospjeti jednom u sličan položaj. Bog ne ostavlja nijednog čovjeka bez kušnje. Sve one stare povijesti obnavljaju se na neki način na nama. Zato onaj, koji je k Mariji poslao u sirotinjsku štalicu i na njezinom žalosnom bijegu utješne prijatelje i brižljive anđele, taj neće ostaviti niti nas bez utjehe. On će poslati u pravo vrijeme i nama pomoć.

Sad najednom pokuca netko na kućnim vratima. „Evo ih dolaze", reče stari šumar „izbacit će nas iz ove sobe". Šumarov sin skoči, pogleda na pušku i poviče: „Neka se usude pokušati izbaciti moje stare sijede roditelje, moju dragu ženu, moju djecu, moje sestre. Prvi, koji će položiti ruku na njih, tog ću..."!

»O ne, sine moj«, reče stari sjedi otac, »ne izusti potpuno ove strašne riječi, koje su ti na jeziku. Nikakvo opiranje; ništa od nezakonite sile! Bog je nad nama i njima. On je jedini naš zaštitnik i naše utočište. Ako nam ne će pomoći naše molbe i prigovori kod ovih ljudi, koji će doći da nas istjeraju, onda ćemo izaći iz kuće dobrovoljno i sklonit ćemo se preko noći u onu špilju u šumi, u kojoj smo našli često puta zaklon za vrijeme lova pri burnom vremenu. „Ah", reče on, dignuvši se iz svog naslonjača, „ja bih htio, da svaki od vas zajednički samnom starim vrlo iskusnim čovjekom izgovara:

„Za sebe se ne brinem,
I sve sam brige prepustio Bogu,
Pa da se razori i zemlja i nebo,

On će mene ipak uzdržavati;
Pa kad je samnom moj vjeran Bog
Ne bojim se ni nevolje ni smrti".

NENADANI POSJET

Međutim ponovo se čulo kucanje na vratima i to još jače od prijašnjeg. „Idi Krsto, reče stari šumar, i otvori vrata". Krsto pođe. Nakon nekoliko časaka uniđe kroz vrata neki lijepi, otmeni nepoznanac, ogrnut tamnozelenim ogrtačem i šubarom na glavi. „To je sigurno novi šumar". Nepoznanac je također izgledao prestrašen, kad je gledao tako mnogo od suza zacrvenjenih oči i blijeda prestrašena lica. Skine šubaru i stojeći nekoliko časaka nepomično reče: „No, zar me više ne poznate"? »Ah mili Bože« klikne Ljudevita, »pa to je naš Antun«! »Antune!« klikne Katarina, ta je li to moguće? »Šta vam pada na um, reče stara majka; Ovaj stranac ovdje mnogo je veći i snažniji od našeg Antuna!« »Zaista je on« reče Krsto, »Antun je! Za ime Božje, brate kako si došao ovamo! ja bi te prije tražio po Rimu, mnogo stotina milja daleko odavde!« Stari šumar tare si oči kao da im ne vjeruje, pristupi polagano k njemu, pohita najednom raširenim rukama k Antunu, zagrli ga i reče: »O sine moj Antune! »Svi ostali bili su u dugom i svesrdnom zagrljaju. Antun pozdravi svoju časnu odhraniteljicu, svoju braću Krstu, Katarinu i Ljudevitu, puni srdačne radosti uslijed ponovnog sastanka. Pozdravi i mladu šumaricu, koju je po prvi put vidio s velikim veseljem i srdačnošću Ukoliko su bili svi duboko potišteni prije nekoliko časaka,

toliko su sada postali svi više radosniji. Nenadana radost rastjerala je sve tuge, kao što i radajuće se sunce rastjerava noćne sjenke. Tada prozbori i stara majka: „Ah Antune! Ti si nas našao u vrlo tužnim prilikama. Ti si također valjda i primjetio naše suze prigodom dolaska u sobu. „Ah, dozvoli da ti pričamo naše nevolje" »ja znadem sve«, reče Antun, smirite se dragi roditelji potpuno! Vaše stvari stoje najbolje. Ja dolazim upravo od kneza: »On vas srdačno pozdravlja dragi oče«. Zar mene? poviče stari otac. „Kako si došao do kneza? Tome se ja čudim. Zaista bojim se da je sve to samo sretan san".

»Ne«, nadometne Antun, »nije to samo san, već je prava istina«. Sjednite malo u vaš naslonjač oče, a vi draga majko uzmite si malo mjesta i dozvolite mi da vam sve iscrpivo ispričam«! Skine sa sebe ogrtač i pridonese još nekoliko stolica. Veseli hranitelji smjeste Antuna u svoju sredinu. Svi ostali postave se unaokolo i promatrali su ga puni začuđenja i očekivanja. Tada Antun započne pričati.

»Naš sadanji dobri knez, koliko vam je poznato, nalazio se još prije kratkog vremena kao nasljedni knez u Italiji. Ovdje su u Rimu jednom bile izložene na izložbi slikarije mnogih mladih ljudi umjetnika. On je otišao tamo i između mnogih slikarija svdjela mu se osobito jedna. Rečeno mu je da je to slikarija nekog mladog slikara iz njegove kneževine, po imenu Antun Krunić. Knez me pozove k sebi, vrlo me pohvali i zapita me koliko zahtjevam za ovu slikariju. Knez isplati mi koliko sam zatražio. On je htio vidjeti u Rimu najglasovitije slikarije i ja sam ga morao često pratiti. Bio sam također često i na objedu kod njega.

Pošto sam vidio u Italiji sve što je od naročite vrijednosti za jednog slikara i kako je bila upravo spremna jedna lađa za otploviti ukrcam se skupa sa slikarijama. Ja sam sretno stigao na kopno s mojim dragocjenim blagom. Pođem odmah u kneževski dvorac i predam slikarije. Knez zapovijedi da mi se dodijeli jedna soba u kneževskom dvoru za počinak. Kad sam uvečer sjedio u svojoj sobi, najednom dosjetih se da posjetim starog šumarskog savjetnika Mlinarića. On je bio osim kneza jedini čovjek kojeg sam poznavao u prijestolnici i sjećajući se vrlo dobro, kako je or nekad kao nadšumar često posjećivao vas predobri oče, i s vama srdačno prijateljevao. Ja sam mu sve ispričao. Vi ste došli upravo u sretan čas!" reče on i odmah mi započne pripovijedati, kako je vama predragi oče, kolike vam čini nepovoljnosti nadšumar, kako ste poradi toga došli osobno u prijestolnicu, kako ste prije nekoliko dana otputovali pred mojim stignućem kući neobavivši ništa".

„Ja sam se htio uputiti odmah knezu. „Nikako"! reče šumarski savjetnik, „ to ne može biti". Sutra ranije morate zamoliti za naročiti prijem. Ja ću vas pratiti. Stvar je već tako prerađena, da ćemo steći sklonost". Mi smo bili primljeni drugog dana vrlo rano. Ja sam počeo odmah govoriti o vama i govorio sam vrlo dirljivo. Ja sam pričao sve iscrpivo kako sam došao u vašu kuću, i što ste vi sve meni učinili. Sve sam opširno razložio. Šumarski savjetnik opominjao me nekoliko puta: „Govorite o stvari"! Knez se samo smješkao i rekao: „Pustite ga, neka samo govori! Sviđa mi se zahvalnost dobrog sina prema svojim hraniteljima. Mi ćemo već konačno vidjeti kuda sve to cilja. Počeo sam govoriti o nadšumaru Trškoviću i pripomenuo sam zašto vas on

tako jako mrzi i da bi bio dospio kao zvjerokradica u zatvor, da mu se nije smilovao pokojni knez. Ne govorite tako, reče mi ozbiljno šumarski savjetnik, vi zaboravljate dužno poštovanje. Knezovi su uvijek milostivi". — Nadšumar je bio još mladić u ono vrijeme, i radi toga bi moguće mogao biti i pomilovan. „Samo nastavite!" reče mi knez. Ja sam mu pokazao sve listove, koje ste vi meni pisali dragi oče u Italiju. Ja sam ih još u noći izvadio iz svog kovčega. Među njima nema nijednog u kojem ne bi bile izražene najiskrenije želje za prejasnog nasljednog kneza, koji je u ono vrijeme živio samnom u istoj zemlji. Knez nije čitao samo ona mjesta, koja sam mu ja pokazao, već i cijele listove, nakon prije toga od mene zamoljene dozvole. „Dakako", reče on, „ja se sad sjećam, da ste vi meni još u Italiji pričali o vrlom mužu, jedan muž koji ovako piše i koji je uzgojio tako dobrog sina ne može biti nevaljan čovjek"! „Uslijed toga rekao sam, mora vaša prejasnost kazniti nadšumara i šumarevom sinu predati očevu službu". Šumarski savjetnik pogledao me je ljutito i rekao: Jeli se ovako razgovara s milostivim gospodinom. Jednom knezu se ne smije reći: „Vi morate". Knez reče sa smiješkom na licu: „Tako brzo svakako to ne može biti, kako si to vi mislite mladiću. Ja moram ponajprije također saslušati i nadšumara i reče šumarskom savjetniku da dođe k jednom prozoru, i tamo se povjerljivo s njime razgovarao neko vrijeme. Iza toga sjeo se šumarski savjetnik pisaćem stolu i pisao je nešto a knez reče meni: „Umirite se, stvar će se dobro urediti".

Za vrijeme dok je pisao šumarski savjetnik, knez se razgovarao samnom o slikarijama". Moj pokojni otac, reče knez, ostavio mi je jednu lijepu slikariju". Željan sam čuti vaše mišljenje

o vrijednosti iste. Međutim sve slikarije moraju se staviti u bolje stanje. Ovaj posao sada povjeravam vama. Možete li vi preuzeti ovaj posao?" „Svakako s najvećim zadovoljstvom", odgovorim ja; ali istom nakon božićnih blagdana. Na svetu badnju večer po prvi puta sam vidio moje milosrdne poštovane hranitelje; na badnjak moram ih opet viditi; naročito zato što se nalaze u takovom žalosnom stanju, i da im mogu donijeti radosne vijesti". »To je posve u redu!« reče knez. Dajem rado prednost dužnosti roditeljskoj zahvalnosti".

Međutim je šumarski savjetnik donio pismo i predao ga knezu da ga potpiše. „Pozdravite vašeg dobrog hranitelja i recite mu neka bude bez brige".

„Ali, kako ste se vi usudili govoriti ovako s knezom", reče mi šumarski savjetnik, isprativši me u moju sobu. „Ja sam vam neprestano zabranjivao, a vi se niste ništa na to obazirali". No to je oprostivo obzirom na vašu veliku ljubav prema vašim hraniteljima. I ja se također toga držim, jer je pravi put uvijek najkraći!" Zatim sam zapitao šumarskog savjetnika o čemu je s njim razgovarao knez, i što mu je naložio pisati. Nakon dugog moljakanja priznao je, da mu je knez rekao ovo: „Skoro sam bio zaveden na jednu nepravdu. Pogledajte tamo leži jedna odluka za imenovanje nekog drugog čovjeka na ispražnjeno mjesto starog šumara. Ja sam oklijevao da ju potpišem i još ju nisam potpisao, makar se je to očekivalo sa sigurnošću da će to uslijediti. Ja ću dakle ovu stvar ponajprije još temeljito istražiti". Ono što je morao pisati šumarski savjetnik bila je naročita zapovijed nadšumaru, po

prilici ovog sadržaja: njegova prejasnost se uvjerila s najvećim negodovanjem kako nedostojno postupa nadšumar sa vrijednim i poštenim šumarom Gorjanom. Ovime se nalaže nadšumaru najstrožije, da mu se zabranjuje do daljnjega ni najmanje uznemiravati starog šumara niti njegovog sina". Šumarski je savjetnik morao odmah otpremiti zapovijed po glasonoši. „Jer" reče knez, ja želim da što moguće prije pribavim mir starom poštenom čovjeku. Šumarski savjetnik naložio mi je također da vas pozdravim i da vam rečem: „Istraga, koju će knez odrediti bez svake sumnje svršit će povoljno za vas, i vaš sin bit će postavljen za šumara".

Stari, šumar, kao i svi ostali s njim duboko dirnuti ovom izjavom, češće su si brisali suze za vrijeme ovog pričanja. Tada ustane, zagrli Antuna, skine koprenu sa slikarije Isusovog narođenja, upravi svoj pogled prema nebu i klikne: „Sad zapjevajmo zajedno s anđelima pjesmu zahvalnicu. Slava Bogu na visini a mir ljudima na nizini, koji su dobre volje".

BOŽIĆNO DRVCE

Kad je Antun dovršio svoje pričanje propitkivao je vrlo često o zdravlju svojih dragih hranitelja. On je sa boli primjetio, kako su obadvoje ostarili jako nakon njegovog odputovanja. Njihove sijede kose i njihovi mnogi nabori na licu, skoro da mu nisu prouzročili suze. On se je držao, kao da to ne primjećuje, da ih nežalosti. Još je bio više začuđen spazivši svoju braću Krstu, Katarinu i Ljudevitu u najboljoj dobi života. On prizove prijazno k sebi obadvoje Krstove djece i reče „Bože moj", »kako to prolazi vrijeme«. Ah, pred dvadeset godina Krsto, Katarina i ja bili

smo djeca, kao i ovi ovdje; Ljudevita još manja. Sad ova djeca ispunjavaju naše mjesto. On je promatrao sa zadovoljstvom obadvoje djece. „No", reče on »jeste li već dobili vaše božićne darove«? Ah nismo, reče mali Franjo. Nadšumar nam je pokvario veselje; On je pravi pravcati Herodes". Majka ga ukori radi ovih riječi. Mala Klara reče: „Antune, tebe je sigurno poslao ovamo k nama anđeo. No, jesi li ti nama donio kakve darove za Božić?" »Svakako«, reče on, nisam ja zaboravio na vas. Samo morate pričekati dok stigne moja kočija, u njoj se nalazi sve". Djeca se zadovolje s odgovorom. Tada je bila donesena večera. Kod večere više se je razgovaralo nego li blagovalo. Nakon večere djeca odu spavati. Svi ostali još su ostali neko vrijeme u ugodnom razgovoru pri stolu. „Našim dragim mališanima", reče Antun, »moramo prirediti sutra rano ujutro neko osobito veselje. Moramo im ukrasiti Božićno drvce. Kao što su u nekojim krajevima uobičajene jaslice, tako je u drugim krajevima uobičajeno božićno drvce. Krsto mora se iz ljubavi prema djeci pobrinuti da donese još ove noći jednu malu jelu iz obližnje šume. Ostale nužne predmete za ukras dati ću ja. Ja sam svojeg kočijaša kojemu su konji skoro uginuli ostavio u Lugovnici i požurio sam se ovamo pješačkim putem preko svih bregova, sutra ujutro još prije nastupa dana stići će kočijaš s mojim kovčegom i ostalom prtljagom".

Slijedećeg jutra rano, kada su djeca još spavala, bili su već svi odrasli u kući zaposleni oko postave i ukrašivanja božićnog drvca. Jedna lijepa i mlada jela sa lijepim i gustim zelenim granama bila je postavljena u jednom kutiću od sobe između prozora. Kad je bila kočija istovarena, Antun otvori jednu veliku kutiju, koja je

bila napunjena svim onim što može obradovati djecu. On povješa po granama male darove, lijepo voće, svakovrsne šarene šećerne slastice, sitne korpice napunjene prženim bademom, vijenčiće od umjetnog cvijeća uz svakovrsne blistave, šarene ostale sitne dječje igračke. Sve je to umio on porazmjestiti veoma slikarski po grančicama. Kad je bilo sve već dogotovljeno pođe Katarina i Ljudevita probuditi djecu. „Djeca ne smiju doći prije, reče Antun, dok nisam dovršio zapaljenje svjetiljaka i dok ih ne pozove majka".

Kad su djeca saznala za božićne darove, prođe ih odmah san. Nije ih se moglo dosta brzo obući. Napokon poviče majka· „Djeco dođite sad!" Djeca požure u sobu i zastanu zabliješteni sjajnim svijetlom od mnogih svijeća. Zeleni sjaj grančica božićnog drvca, mnoge šarene i žarkaste stvarčice, nakiti, zlatnožute jabuke, pričinjalo im se kao čarolija. Nisu znali da li je to san ili je to zbilja Napokon kliknu od veselja vrlo ushićeni: „Ah kako je to lijepo, ah kako je to divno"! Franjo reče: „Ovakvog drveta, koje je tako lijepo i koje u zimi ima tolikovrsne plodove, nema u cijeloj našoj šumi!" »Ah«, reče Klara, takvo drveć raste samo u raju ili što više, samo u nebu. Zar ne, majčice, ovo drvo poslao nam je mali Isus? „Ali ne ovaj, koji se ovdje nalazi, reče majka". Međutim vas je obdario ipak s ovim darovima i veseljem Krist, koji je negda ležao kao djetešce na tvrdoj oštroj slamici u štalici u jaslicama i sad se nalazi u nebu. Da se on nije rodio za nas u svijetu, ne bi mi znali ništa o božićnim radostima i božićnim darovima". »No, dobro«, rekla su djeca, „mi ćemo ga jako voliti i slijediti. On je jako dobar i voli djecu. Ovakvu veliku radost još nije imao na svijetu nijedan čovjek". Baka reče: „Doista je istina, odrastao čovjek ne

bi mogao oćutjeti ovakvu radost, kao vi djeco moja". Nevina dječica su najblaženija stvorenja na zemlji; njihove radosti su iskrene i čiste. „Neka vas dragi Bog uzdrži nevinim i dobrima!" — »Ah«, reče spram ostalim, „radosti odraslih bivaju vrlo često ogorčene jadima i brigama, pohlepom za čašću, zavidnošću i drugim zlim strastima, osobito i grižnjom savjesti. Zato je lijepa istinska riječ našeg božanskog Spasitelja: „Ako se nepopravite i nebudete kao djeca ne ćete unići u kraljevstvo nebesko". Djed reče: „Običaj priređivanja božićnog drvca sviđa mi se vrlo". Bilo je pametno i mudro od naših pradjedova što su se dosjetili da učine djeci na različite načine lijepa kršćanska veselja, danima radosti. Ovakvo dječje veselje čini im Gospodnje blagdane milim i dragim i priprema im srce da će moći učestvovati pri višoj radosnoj svetkovini našeg spasenja, koja nas čeka. Odsada neka se u ovoj kući na svaki božićni blagdan zeleni božićno drvce dragim našim mališanima. Ako i ne će biti okićeno uvijek ovako sjajno i raskošno, (kao ovo, ipak će im činiti pravo veselje. Djeci ne treba mnogo davati da ih se razveseli; nekoliko jabuka, krušaka pozlaćenih ili posrebrenih oraha dovoljno je, ako se nema što boljeg. Ako se tiče tog, da se djeci priredi jedno nedužno i spasonosno veselje sigurno ne će nitko škrtariti. Ja sam također i tog mišljenja, da božićno drvce može biti i od velike koristi kod uzgoja djece; pa ako i ništa drugo, ono može prištediti također često puta batine. Djeca koja su jednom vidila božićno drvce, sigurno sa radošću očekuju željno kroz cijelu godinu taj dan, i poslušat će bolje riječi: „Ako nećete biti poslušni nećete dobiti božićno drvce! — nego li pod prijetnjom batina". Roditelji, djed i baka zahvališe se Antunu na velikom veselju, koje je

priredio njihovoj djeci i unučadi. „To je sve jedna malenkost", reče on, „koja nije vrijedna spomena, Međutim moram vas zamoliti da mi i vi također ne odbijete primiti od mene male božićne darove" Otvori svoj kovčeg, koji se nalazio u jednom kutu od sobe. „Ovaj kovčeg", reče on, „napunili ste mi vi bogato prigodom mog otputovanja, pa stoga nebi bilo pravedno da ga primite opet natrag praznog. On preda staroj šumarici jednu skupocjenu krznariju i svilenu haljinu. „Dužnost je dobre djece", reče on, „da se brinu da starim roditeljima bude toplo pri ružnom vremenu. Mladoj šumarici i dvim djevojčicama preda zelenog sukna za haljine, svilene marame za vrat, kupljene u gradu Milanu u Italiji, i neke druge ženske nakite. Mladi šumar dobio je pušku dvocjevku s držalom od orahovine i krasnim srebrnim ulošcima. „Vi predragi oče", reče Antun starom šumaru ,ne morate više polaziti u lov; vi se sad morate odmarati od vaših mnogih tegoba. Vama je potrebna okrepa u vašim starim danima života. Ona tamo nalazeća se korpa napunjena s bocama najboljeg rajskog vina. „A evo k tomu i jedan peharčić". Antun mu uruči jedan srebrni pehar, koji je bio iznutra krasno pozlaćen. Na peharu izvana bile su urezane u vjencu od hrastovog lišća slijedeće riječi: „Svojem dragom ocu Miroslavu Gorjanu na uspomenu badnje večeri 1740; uručeno mu na badnju veče 1760 po njegovom zahvalnom sinu Antunu Kruniću." Stari šumar zagrli srdačno Antuna sa suznim očima. Antun mu također preda jedan mali zamotak zlatnika. „Vi ste, dragi oče", reče on, „utrošili na mene velike svote novca. Ne bi bilo pravedno kad bi vaša ostala djeca, i vaša unučad zbog mene bila prikraćena!" Plemeniti starac vrlo se začudi i nije htio primiti ovaj dar.

Antun mu reče: To je jedan samo mali poklon od mene. Milostivi knez nadario me je bogato i njegov poklon razveselio me je dvostruko, i istim sam omogućen da vam odužim barem nešto od jednog starog duga, kojega ne ću moći nikad potpuno isplatiti". Svi prisutni bili su veoma začuđeni. Zatim reče stara šumarica: „Ah, Antune, kako bi si mi mogli zamisliti u onoj badnjoj večeri, kad si ti po prvi put došao u našu kuću, da ćeš nam ti prirediti danas ovakvo veselje, veselo badnje veče i nas izbaviti iz tako velike nužde tvojim zagovorom kod prejasnog kneza, i nama tako obilno naplatiti sve što smo mi tebi učinili"! »To je sve učinio dragi Bog«, reče Antun. „On je mene doveo u vašu kuću, da vas i mene obilno blagoslovi Neka bude hvaljeno Njegovo sveto Ime."

»Ipak«, reče sad Antun, dozvolite mi da odmah otputujem". »Šta, kako to i zašto?« poviču svi jednoglasno. Antun odgovori: „Ja se sad vozim gospodinu Rogoziću. Nadam se da ću još moći prisustvovati tamo službi Božjoj, svojem vrlom učitelju prirediti svojim posjetom jedno veliko veselje i njega dovesti ovamo sutra na večer. Tada ćemo ostale božićne svetkovine u sve dane od još preostale godine pravo i veselo zaključiti". Svi otprate Antuna do kočije. Drugog dana uvečer povratio se Antun sa svojim učiteljem i tako je stara šumarova kuća primila u stan u mrkloj noći u ovim danima najblaženije ljude, koji su ikada živili na zemlji.

Što je još vrijedno da se spomene od Antunove povijesti jest ukratko rečeno ovo. Antun je zaprosio od starog šumara i njegove kućegospodarice da se smije oženiti s Ljudevitom. Oboje dozvole dragovoljno. „Ah, Ljudevita", reče stara Baka, „onda kad si ti dala onu jabučicu kao božićni dar, nisam mogla ni pomisliti na to, da će on tebe jednom predvesti pred oltar, kao svoju zaručnicu". Svadba je bila jedna od najveselijih svečanosti, koja se ikada slavila u šumarskoj kući. Antun si je kupio svoju vlastitu kuću, kao vrstan slikar imao je uvijek mnogo posla i živio je blaženo u bračnoj zajednici s Ljudevitom.

Slijedećeg proljeća prispije posve iznenada knez u svoj kneževski lovački dvorac Klisurić uz pratnju starog šumarskog savjetnika Mlinarića i nekog stranog šumarskog vještaka. Nadšumar se silno prepade i slutio je, da ovaj nenadani posjet ne donaša ništa povoljna. „Vi ste moje zapovijedi prekoračili reče mu knez. „Ja sam do duše bio zaveden vašim izvještajima i otpustio sam iz službe starog šumara, a mladog šumara htio sam namjestiti na najnižu šumarsku službu, ali da svu obitelj istjeram iz šumarske kuće, kao što ste to vi snovali na nečovječanski način, nikad nije bila moja volja. Dakle, mi ćemo obaviti najprije pregled svih šuma.

— Vlastiti šumski okrug nadšumara nađen je u jadnom stanju. „Na papirima, koje mi je dostavljao nadšumar", reče knez, pronalazio sam sve prekrasno. Sve je to bilo tako lijepo upisano i iscrtano, kao da je urezano. Ali u šumi našao sam sve drukčije. Na mnogim mjestima očevidno se nalazilo neprispodobivo mnogo više drva od onoga, kako je to ubilježeno u računima. Ovaj čovjek prevario me je ogavno". Nadšumar je kako se je to kasnije ustanovilo, malo pomalo otpremio jednoj obližnoj talionici željeza nekoliko hiljada drva više, nego što je to bilo ubilježeno u knjigama. Za podmirenje troškova svog raskošnog života, osim što je potrošio sav svoj imetak i zadužio se dozvolio si je biti i nevjeran svojem knezu. Knez odmah ga je otpustio iz službe i osu-

dio da mu mora štetu nadoknaditi. Siromašni nadšumar Trsković živio je odsada na svome prezaduženom imanju u vrlo oskudnim prilikama. Šumarski okrug staroga šumara pronašao je knez u najboljem stanju, on je došao osobno u njegovu kuću, izrazio mu je kao starom poštenom čovjeku svoje potpuno zadovoljstvo, dao si je predvesti svu njegovu obitelj, sa svakim razgovarao se veoma prijazno. Prije nego što je uzjašio na svog konja bjelca, kojeg je držao na uzdi njegov konjušar ispred šumareve kuće, reče šumarevom sinu: „On je dakle odsele šumar! neka i dalje vrši revno svoju dužnost". „Vi ste reče knez starom šumaru, ponešto ostarili ali još niste nikako onaj proživjeli starac, za kakvog vas je opisao onaj vaš zlotvor Trsković". Vi ste još uz vašu starost uzdržan vrlo dobro, ja vas još nemogu riješiti svojih dužnosti službe. Vi ćete me razumjeti kad vam kažem: „Ostajte mi zbogom, dragi moj nadšumaru".

BOŽIĆ I BOŽIĆNI PRAZNICI

Bogati su božićni praznici, svako kršćansko srce ispunjuju nježnim uspomenama još iz djetinjeg doba, donose mu novog svijetla. Krist je donio u tamni svijet svjetlo vječnih istina. Svuda oko Palestine su u ono vrijeme živili poganski narodi u tami vjerskog neznanja i u okovima grijeha i strasti, samo je obećani izraelski narod znao za Boga i čeznuo da se objavi obećani Mesija to jest Spasitelj. I taj obećani Spasitelj rodio se u betlehemskoj štalici. Crna noć je ležala nad Betlehemom i smrtna je tišina vladala po njegovim pašnjacima, kad odjednom presječe tamu veliko svijetlo na nebu nagovještavajući svijetu da se rodio onaj, koji je svijetlo svijeta. Svijetlo Kristove istine već si skoro 20 vjekova krči put kroz svijet. Božić je najljepši obiteljski blagdan svih katolika njega se slavi u gradu i na selu, samo što u gradovima nisu u tolikoj mjeri uvedeni lijepi narodni običaji kao na selima. Nekada su bile ove proslave mnogo svečanije. U svakom narodu postoje različiti običaji.

NARODNI OBIČAJI ZA BOŽIĆ

Od vas čitatelja će sigurno tek malen broj znati narodne običaje za taj toliko mili praznik rađanja Kristova ili Božić. Evo da čujete:

Na 30. studenoga na dan sv. Andrije počinju zornice i traju do Božića. Svaki se dan služi sv. Misa u 6 sati u jutro.

Na sv. Tomu (21. prosinca) svatko nosi mali zavežljaj u crkvu, u kojemu je komadić kruha, malo soli, jedna jabuka, med, tamjan, svječice i glavica češnjaka (bijelog luka), što svećenik blagoslovi i domaćica spremi za badnjak.

Dan za danom prolazi i dođe dan prije badnjaka, koji se zove u narodu „tucindan", jer se na taj dan kolje živad itd. i pripravlja pečenka za Božić. Evo i najljepšeg dana. Badnjak je prava svetkovina. Već rano u jutro dođe u kuću dječak od 9 — 10 godina, sjedne do ognjišta uzme žarač i lupa po žeravici, da sve iskre lete, a uz to domaćinu želi sve dobro u kući domaćica ga posipa s kukuruzom, žitom, ječmom i konačno ga naplati s kobasicom koju mu objesi oko vrata. Taj se mališ zove „položajnik".

Na badnjak se cijeli dan posti, a domaćica pripravlja slasna jela, ali posna za večeru. Kad se počne hvatati mrak, domaćin ode po slamu. Kad se vrati kuca na vratima i pita, hoće li pustiti Božić u kuću. Dakako, vrata se odmah otvaraju i tako se domaćin sa svima pozdravi i počne hodati oko stola, a svi za njim i vuku slamu na pod. Domaćin uzme malo slame i napravi na stolu križ, a zatim domaćica metne stolnjak i prostire stol, a domaćin pali svjetlo.

Na stol dolazi badnjača, žito zeleno s posvećenim svjećicama i sve ono, što je na Tominje bilo posvećeno. Kućedomaćin uzme lopaticu, na koju metne žeravicu, tamjan i kadi po cijeloj kući. Poslije zajednčke molitve, koju moli domaćin, a svi ostali za njim, sjednu k večeri. Poslije se kiti bor i pjeva, igraju se razne društvene

igre sve do pol noći, a onda se ide na polnoćku. U narodu je još i danas ostala predaja, da na badnjak ne idu u postelju spavati, nego ostanu na slami, a vatra se ne da ugasiti, nego metnu na odnjište veliki panj, koji se zove badnjak, a koji tinja cijelu noć. Narodi nam se kralj nebeski!

Jedan od najjače zastupljenih ciklusa narodnih običaja je božićni ciklus. U vremenskom razdoblju od početka Adventa pa sve do blagdana Sv. Tri Kralja, nalazimo na našem etnografskom području veliki broj ne samo narodnih običaja, nego također i koleda, a to su narodna blagdanska prikazivanja, zapravo počeci pobožnih skazanja ili gluma. Ovo vremensko razdoblje zastupano je najjače raznim običajima i koledama rad toga, što se u to doba slavi jedan od najvećih blagdana — Božić, i za to što u tom vremenu nastupa Nova Godina. Naš narod povezao je uz pojam Božića i pojam nastupa Nove Godine, te je u nekim našim krajevima, sve do nedavna, narod zapravo i računao početak svoje gospodarske Nove Godine s blagdanom Božića.

U tom božićnom ciklusu mnogim je običajima zastupan i blagdan Sv. Tri Kralja. Na taj dan ponavlja naš narod neke božićne običaje. Tako se na primjer u nekim krajevima po posljednji put pali božićna svijeća i užiže Badnjak, blaguje se posebno pecivo, a u gradovima prilagodilo se tim običajima i božićno drvce, koje ostaje netaknuto redovito do ovog blagdana. Nadalje se na taj dan, a i na ostale dane u blizini ovog blagdana obavlja blagoslov kuće po svećeniku. Taj blagoslov poznat je u kajkavaca pod osobitim imenom „križec". Istog dana obavlja se i blagoslov vode u crkvi, a u selima Hrvatskog Zagorja kućedomaćini poslije blagoslova vode u

crkvi škrope ovom blagoslovljenom vodom kuću, staje, vrt, polja, pčelinjake i sve ostale gospodarske zgrade.

USKRSNA JAJA ILI PISANICE

Prije mnogo stotina godina živili su u jednoj dolini duboko u gorju, nekoliko siromašnih ugljara. Uska dolina bila je opkoljena šumom i klisurama. Kolibice siromašnih ljudi nalazile se porazmještene osamljeno po dolini. Sva njihova imovina sastojala se od nekoliko drveća voćaka, trešanja i šljiva, a uz svaku kolibu nešto oranice sa ljetnim žitaricama, lana i konoplje, jedne krave i nekoliko koza. Pored toga zarađivali su još nešto paljenjem ugljena za talionicu željeza u gorovitim krajevima. Akoprem su bili ovi ljudi siromašni, bio je taj mladi narod zadovoljan i sretan; jer su bili zadovoljni s onim što su imali. Uza sav njihov mukotrpan način života u neprestanom radu i strogoj umjerenosti bili su potpuno zdravi i u tim siromašnim kolibama našlo se ljudi koji su bili stari i preko sto godina. Jednog dana u ljetu, dotrči jedna djevojčica, nekog ugljenara, koja je čuvala ovce i koze bez daha kući i javi svojim roditeljima, da su stigli u dolinu neki strani ljudi, posve čudne nošnje i čudnog govora: jedna lijepa obučena žena sa dvoje djece i jedan stariji čovjek, koji izgleda, akoprem je lijepo obučen, da je njihov sluga. „Ah", reče djevojčica, „mora da su dobri ljudi gladni i žedni i jako umorni. Ja sam ih našla kad sam bila u potrazi za izgubljenom kozom posve iznemogle u gorama i pokazala sam im put našu dolinu. Mi

ćemo im odnijeti nešto za jesti i piti i vidjeti da li bi ih mogli ukonačiti kod nas i kod našeg susjeda. Roditelji ove djevojčice odmah su uzeli zobenog kruha, mlijeka i kozjeg sira i pošli k njima.

Stranci se smjeste međutim u hladovinu od jedne grmovite vrletne šume, gdje je bilo dosta hladno. Žena je sjedila na nekoj odvalini pećinaste stijene a njezino lice bilo je zastrto s bijelim prekrivalom od fine koprene. Jedna nježna milovidna djevojčica sjedila je majci u krilu. Stari sluga, časni starac, bio je zaposlen skidanjem teškog tereta sa mazge, kojeg su dopremili sobom. Drugo dijete, živahni dječarac podavao je mazgi nešto drača, kojeg je ona požudno žderala.

Ugljenar i njegova žena s poštovanjem se približe nepoznatoj ženi. Po njezinom otmjenom izgledu, njezinom ponašanju i po njezinoj dugačkoj bijeloj haljini zapaženo je odmah da ona potiče od višjeg staleža. „Pogledaj, šapćući reče ugljenarka svojem mužu njezin ukrasno izrezuvkani stojeći ovratnik, fine čipke iz kojih vire samo do polovice, njezine nježne ruke; pače i cipele kako su lijepe, kao cvjetovi od višnje ukrašene malim cvijetovima. Ugljenar je glasno prigovorio svojoj ženi i reče joj ozbiljno: „Ti misliš samo na taštinu!" Otmjenom staležu pristoji se otmjenije odjevati. Međutim ne čini čovjeka odjeća ništa boljim, i sa nakićenim cipelama morala je dobra žena činiti mnogi nemio korak i ići nepoželjnim putovima.

Ugljenar i njegova žena ponude nepoznatoj ženi mlijeka, kruha i sira. Nepoznanka odmakne malo koprenu s lica i obojica začude se ljepoti i otmjenom blagom licu nepoznanke. Ona se ljubezno zahvali i odmah dade piti mlijeko djetetu kojega je držala na rukama — a iz njezinih očiju protjecale su joj bistre suze i oblile njezine mladenačke obraze, promatrajući kako je mala kćerka s obim malim ručicama čvrsto stiskala lončić i pohlepno pila. Pridođe i mali dječarac, koji je također pio. Nakon toga podijeli kruh i tek tada je također i ona pila mlijeko i jela kruh. Nepoznati joj čovjek odreže veliki komad sira i zaželi im dobar tek. Dok su oni jeli, pridolazili su k njima iz svih obližnjih kolibica djeca, majke i očevi postavili se oko njih promatrali znatiželjno.

Kad se je najeo stari nepoznati čovjek zamoli prisutne ljude da bi odstupili strancima jednu sobicu na neko kratko vrijeme, oni to ne traže badava, oni će sve što će im biti potrebno dobro platiti. „Ah svakako, potvrdi nepoznanka, s blagim ljubeznim glasom". „smilujte se meni jednoj nesretnoj majci i njezinim dvim dječicama, koja je protjerana groznom sudbinom iz svoje domovine". Ljudi se odmah okupe i dogovorili se koja bi kuća bila najbolja za njih.

Gore u dolini prodirao je iz crvenkaste mramorne hridi strmoglavce mali potočić koji je okretao mali mlin. Na drugoj strani potočića posjedovao je mlinar još jednu pristalu kućicu. Ovu kućicu ponudi mlinar nepoznatoj bijednici za stanovanje.

„Moju novu kolibicu tamo gore na brijegu od srca rado dajem vama na raspoloženje. Dobra je nepoznanka bila veoma sretna i razdragana s ovom ljubeznom ponudom. U toj kućici nalazio se stol s nekoliko stolica i posteljina.

Slijedećeg jutra rano promatrala je nepoznanka iz svog visokog stana sa svojom djecom okolicu. Djeci od nepoznanke najviše se svidjelo mlinsko kolo. Dan je sprovađala nepoznanka obi-

čno uređivanjem novoga doma, koliko je to bilo moguće učiniti u ovom sirotinjskom dolu. Ljudi tom kraju nastojali su da nepoznanku opskrbe što moguće bolje životnim namirnicama gorivom drvom, zemljanim posuđem i ostalim malenkostima. Djevojka po imenom Marta, koja je nepoznanki prva pokazala put u dolinu, stupila je kod nje u službu.

„Ponajprije potrebna su mi jaja"! reče nepoznanka, kada se je pripremila kuhanju. „Nastoj, da mi kupiš nekoliko jaja. „Jaja" zapita začuđeno Marta. — „Pa k čemu jaja? Budalasto djevojče", reče nepoznanka, k čemu? — za kuhanje. Idi i brzo se vrati. Marta reče: „Ptičice sada nemaju više jajašca, a doista bilo bi to i šteta. Četiri osobe trebale bi nekoliko stotina jajašca od ptica zeba, ili konopljarke da se najedu dosita!. „Pa što ti blebećeš, reče nepoznanka; „ta tko govori o ptičjim jajima. Ja mislim kokošija jaja". Djevojka se začudi, kimne s glavom i reče: „Ja uopće nepoznam takve ptice. U mom životu nisam vidjela nijednu". »O jao« reče nepoznanka, pa ovdje još nema ni kokoši.

Kad su k nama bile donesene kokoši po prvi put s istoka, bila je u ono vrijeme jedna kokoš doista rijetkost u nekojim mjestima, kao danas paun. Kako ovdje nije bilo moguće nabaviti mesnih jestiva, nepoznanka se teško snalazila u svojoj maloj kuhinji. Nikad nisam pomišljala na to, reče ona; „kako je jaje veliko dobročinstvo Božje, do danas, kad mi nije moguće pribaviti niti jedno. Slično mi se dođalo sa stotinu drugih stvari na mojem putovanju. Oskudica i nužda imaju također svoju dobru stranu, jer nas upozoravaju na mnoge Božje darove, koje do tada nismo znali cijeniti i pobuđuju u nama zahvalnost."

— Dobra nepoznanka morala je živiti vrlo oskudno. Dobri ljudi pridonašali su joj marljivo sve što su mislili da joj je potrebno. Kad je mlinar ulovio kakvu lijepu ribu pastrvu ili drugu, ili je ugljenar uhvatio koji par bravenjaka, odmah su donosili nepoznanki. Najviše je pripomogao njezin stari sluga koji je doputovao s njom. Ona je još posjedovala nekoje zlatne dragocjenosti i skupocjene dragulje. Od vrijemena do vrijemena davala mu je nešto od njih s kojima je on polazio na putovanje i izostajao često i po više tjedana. Pri povratku donašao je svakakve potrepštine, što ih je nakupovao za malo kućanstvo. Ljudi su primjetili, da je nepoznanka često bivala žalosna nakon njegovog povratka i od plača imala crvene oči. Bili su vrlo radoznali tko je ona i odakle je došla, ali se nisu usudili zapitati. Stari čovjek je uvijek kad su ga zapitkivali kazivao nekakva čudna imena, koja nisu bili u mogućnosti da ih opetuju već nakon četvrt sata. Pokušavali su da to saznadu od mališana. „Ipak nam reci!„ rekli su dječaku, „kako se dakle zove tvoja majka? Mi nećemo to nikom kazati. Reci nam samo u uho". Tada im odgovara dijete strogo povjerljivo ali također i vrlo iskreno i pouzdano: „Ona se zove majka". Slične odgovore davala im je i djevojčica. Ljudi su zatim prepustili vrijemenu da otkrije ovu tajnu.

„HVALA BOGU, SAD IMAMO I KOKOŠI!«

Jednoč povratio se s putovanja stari sluga po imenu Kuno i donio je na leđima kokošinjak. U kokošinjaku nalazio se jedan pijetao i nekoliko kokošiju. Kad su djeca spazila u dolini starog čovjeka da dolazi, sva se skupe oko njega; jer im je on običavao donijeti i uvijek nešto bijelog kruha, badema, morskog grožđa, sviralicu, zvončić za njihove koze ili kakvu drugu malenkost.

Kad su djeca došla kući, pričala su majci o čudnovatim pticama, koje su mnogo veće od golubova grlaša, pače i veće od gavrana i kakve su lijepe boje, još mnogo ljepše od svih ptica u šumi. Također i roditelji bili su radoznali i dolazili su vidjeti ove strane ptice i promatrali ih s velikim zanimanjem. Svi su se čudili tome, da ovakve mlade životinje, jedva stare jedan dan mogu odmah trčati i znadu odmah jesti". Ovu nježnu brižljivost, kojom kokoš svoje mlade vodi okolo, potražuje hranu za njih, njih hrani, njih brani, njih grije ispod svojih krila, jest Bog usadio u srce životinji. Tako se nježno brine Bog za mlade piliće! Zar da se i mi nepouzdajemo u njega? Zar se on nebrine još više i za nas? Dakako, da se on brine još i više za nas. Zato ne očajavajte, dragi ljudi!.

Bog je neizmjerno dobar. On se brine za sve svoje stvorove, a najviše za čovjeka, koji je u njegovim očima više od svih ostalih ptica u cijelom svijetu".

„SAD IMAMO JAJA U IZOBILJU"

Usljed toga što su dobri ljudi u dolini prema nepoznanki bili vrlo ljubazni; stoga je ona već dugo razmišljala o tome, kako bi i ona mogla njima učiniti neko veselje, da im pomogne olakšati njihov siromašni život. Iz toga razloga je dobra nepoznanka vrlo štedila jaja i mlade kokoši i kad je već imala veću zalihu jaja i također više odraslih kokoši, pošalje u dolinu Martu da pozove sve kućedomaćice za sutrašnji dan, koji je bio nedjelja na mali seoski ručak. Stari sluga je napravio u malom vrtu seoski stol sa nekoliko klupa. Ovdje su morale posjedati.

Zatim donese Marta veliku korpu punu jaja. Ugljenarice se začude tolikom mnoštvu jaja. Sad ću vam također i pokazati kako se mogu upotrjebiti i u kućanstvu. U jednom kutu voćnjaka na jednoj pećini bila je napravljena vatra. Nepoznanka razbije ponajprije jedno jaje, da pokaže kako ono izgleda iznutra prije nego što dođe u vruću vodu. Svi su promatrali pažljivo. Koliko je bilo gostiju, toliko je pari jaja skuhano. Nepoznanka ih nauči otvarati jaja i svi su hvalili izvrsno jestivo. Nepoznanka je poučavala ugljenarice da su jaja ne samo zdravo jelo, već su još i korisnija za priređivanje drugih, a naročito jela od brašna. Kad je bio završen ručak, porazdijelila je nepoznanka prisutnim domaćicama nekoliko pijetlova i kokoši. U svim kolibama u

dolini poštivali su ljudi nepoznanku, zahvaljujući Bogu za ovakve darove. - Kućedomaćicama još se bolje sviđalo, što kokoš kokodakanjem najavljuje da je snjela jaje, da se može uzeti korisni dar. „Ali, kad pijetao oko pola noći prvi put zakukurikne, poziva vesela društvanca jakim glasom, da je već skrajne vrijeme da se ide na počinak". Domari i kućedomaćice govorili su često međusobno: „Ove ptice doista su takorekuč od Boga stvorene za domaće životinje."

BLAGDAN PISANICA, DJEČJI SVETAK

Međutim prođe ljeto i jesen, i dođe zima. Ona je bila, naročito u ovom brdovitom podneblju vrlo oštra. Male kolibe u dolini ležale su mjesecima kao ukopane u snijegu. Zato je, ali bilo veće veselje, kad je snijeg okopnio, i kad je nastalo proljeće. Djeca iz doline dolazila su opet na brijeg i donašala su stranoj djeci Zlatku i Bijelki modre ljubice i žuti jaglac vjesnik proljeća, koje su našli u dolini. Oni su im ispleli od ovakvog proljetnog cvijeća najljepše modre i žute vijence. Plemenita nepoznanka reče: „Ja moram dobroj djeci učiniti također neko veselje." Pametna nepoznanka poznavala je razno korijenje i mahovine, koje se mogu upotrijebiti za lijepo bojadisanje. I tako je ona bojadisala jaja u raznovrsnim bojama. „Bojadisana jaja", reče mlinar kad ih je spazio, „upravo pristaju lijepo ovoj svetkovini, kad je priroda odložila svoj bijeli izgled i poljepšava se raznim bojama. Dobra majka čini to upravo kao i dragi Bog, koji nam ne samo što nam daje ukusne plodove već ih također čini lijepim i prijatnim za svako oko. Kao što On bojadiše trešnju crveno, šljivu modro, krušku žuto, tako to ona čini s jajima sad". Iza toga pošalje nepoznanka u dolinu Martu, da pozove djecu, koja su bila od prilike u istoj dobi kao i Zlatko i Bijelka, da dođu k njima na sveti Uskrs.

Uskrsni dan bio je prekrasan proljetni dan, pravo uskrsnuće prirode. Sunce je sjalo i grijalo neobično lijepo, nebo je bilo lijepe plave boje i čisto, da je bila upravo prava slast promatrati novorađajuću se prirodu, sve je osjećalo novi život. Polja u dolinama bila su već lijepo zelena i gdjegdje lijepo šarena od proljetnog cvijeća i svaki se veselio, vidjela su se samo radosna lica.

Već ujutro rano prije svanuća zore pošli su nepoznanka i stari Kuno na put u obližnju crkvu, koja se nalazila udaljena dva sata hoda iza mnogih bregova. Zlatko i Bijelka morali su ostati kod kuće pod nadzorom Marte. Njima se pridruže i mnogi očevi, majke i veća djeca, koja su mogla pješačiti tako daleko. Oko podneva stigla je nepoznanka kući na mazgi koju je vodio Kuno. Odmah kad se je povratila nepoznanka kući pohrle k njoj sva pozvana djeca, koja su željno očekivala njezin povratak, puna veselja i najljepše odjevena i skupe se pred vratima nepoznanke. Ona izađe sa Zlatkom i Bijelkom, ljubezno pozdravi sakupljenu djecu i pođe svojima u vrt do kuće, koji je Kuno proširio i uljepšao prošle godine s velikim trudom sve do bližnje strmeni. Nepoznanka sjedne na malu klupu ispod jednog drveta i pozove djecu bliže k sebi. „Dakle, draga moja djeco"! reče ona, znate li vi također, zašto je današnji dan za nas jedna velika radosna svetkovina?" »O, da« kliknuše djeca, „jer je Isus Krist uskrsnuo od mrtvih". Možete li vi također i pričati, kako je to bilo". Vama je poznato, da je on umro iz ljubavi prema nama. i bio je pokopan. „Što se je dalje dogodilo?"

Sestrica od Marte pogleda naokolo po vrtu i zatim na pećinu i reče: Njegov se grob također nalazio u jednom vrtu i bio je uklesan u pećini.

Grob je bio zatvoren s velikim, visokim kamenom sličnim vratima. Isus je već unaprijed bio prorekao da će za tri dana ustati iz groba. Ljudi nisu htjeli to vjerovati, ali je On održao svoju riječ. Što se je dakle dalje dogodilo? Sveti anđeli pojavili su se kod Njegovog groba kao nekad i pred njegovim jaslicama. U zoru trećeg dana spusti se s neba jedan anđeo i odvali kamen s groba. Njegova odjeća je bila bijela kao snijeg, a Njega je okruživao neki sjaj, sjajniji od munje. Pojavili su se još i neki drugi sjajni lijepi anđeli. I Isus Krist izađe iz groba kao uskrsnuli, ljepši i sjajniji od sviju anđela. Kao što su nekad došli k Isusovim jaslicama pobožni pastiri, tako su posjećivale njegov grob pobožne žene, i kao što je obavijestio jedan anđeo pastirima veliko veselje, Krist se rodio, isto su tako saopćili anđeli prisutnim ožalošćenim ženama veliko veselje, da je on uskrsnuo. „Šta tražite živoga među mrtvima; on je uskrsnuo, kako je i prorekao."

Dakle dobro, reče nepoznanka, ti si dobro upamtila što sam pričala ovdje tebi svojoj Bijelki i svojem Zlatku. Sad ću pričati dalje. Kad su anđeli isčeznuli objavio se Isus Krist sam ponajprije jednoj pobožnoj ženi, koja je sama došla Isusovom grobu u vrtu. Da se ne prestraši Isus joj se prikaže kao vrtljar a zatim ju prijazno nazove po imenu njoj dobro poznatim ljubeznim glasom „Marija!" i ona klikne puna začuđenja i veselja: „O, moj učitelju!", i padne ničice na koljena pred Njega, osjećajući se tako blaženo kao da je u raju!

Ostale žene vraćale su se s praznog groba veoma razdragane radosnom viješću, On je uskrsnuo. Kad su se vraćale u grad po ljupkom proljetnom danu, dođe im u susret Isus i umiljato

reče: „Zdravo da ste!" Prepoznali su ga i padnu ničice na koljena, obujme Njegove noge puni radosti i obožavanja"

Dvojica od njegovih učenika htjeli su ići u mjesto po imenu Emaus. Bili su jako žalosni, i nisu razgovarali se o ničem drugom, već samo o Njegovoj smrti. Tada im se iznenada On pridruži u osobi nekog stranog putnika i tumači im Sveto Pismo u kojemu je prorečeno, da će Krist trpjeti i umrijeti i ustati od mrtvih. Oni zamole Njega, kad su stigli do svojeg stana, da prenoći kod njih jer je bio dan na izmaku. On uniđe, sjedne s njima k stolu, oda im se lomljenjem kruha — i iščezne. I njihovo cijelo srce je gorjelo od veselja i vruće ljubavi. Apostoli zatvore se iz straha pred ubojicama Isusovim u nekoj dvorani. Tada se on iznenada pojavi u njihovoj sredini i reče im: „Mir vama". Oni se prestraše misleći da vide duha. On im ali pokaže svoje rane i razgovarao je s njima tako povjerljivo, kao što i onda prije svoje smrti. Tada su povjerovali, da je On to uistinu i bili su neizrecivo veseli. Jedan od njegovih apostola, po imenu Toma, nije bio prisutan kod toga. On nije htio vjerovati apostolima, da je Isus uskrsnuo i da su ga vidjeli. Kad su se apostoli ponovno sakupili u dvorani bio je prisutan s njima i Toma. Iznenada pojavi se u njihovoj sredini i Isus i Toma padne ničice pred Njega i obožavanjem klikne: „Gospodine moj i Bog moj"!

„Sad", reče nepoznanka, moram vam reći još nešto, zašto se moramo i mi od sveg srca veseliti, da je Isus Krist uskrsnuo od mrtvih".

Isus Krist je svojim uskrsnućem pokazao nama da je njega poslao na ovaj svijet Njegov Otac u nebu, da nama ljudima pribavi vječni život. Isus nam je dao najljepši i najjednostavniji dokaz o životu poslije smrti! On je izašao živ iz groba i s tim nam je on dokazao, da je nadvladatelj smrti. A što bi moralo biti za nas ljude, koji moramo svi umrijeti, utješnije i radosnije, nego nada u jedan novi vječni život poslije smrti koje nam obećava Isus! Kako je On prorekao svojim apostolima, da će uskrsnuti, i kako se je to i obistinilo; tako je on i prorekao, da ćemo i mi uskrsnuti, i to će se također u istinu dogoditi. On je mogao doista reći: „Ja sam uskrsnuće i život; tko u mene vjeruje, taj će živjeti".

„Da, zaista", reče On, „Ja vam kažem, doći će čas kada će svi oni, koji, su u grobovima i miruju, čuti glas, Sina Božjeg, i izaći iz groba i živjet će".

Sve, što vi draga moja djeco opažate svuda unaokolo u ovo lijepo proljetno vrijeme ovdje u vrtu i tamo u dolini, i na brijegovima, potvrđuje ono, što je Isus Krist rekao o uskrsnuću i o jednom novom životu. Pogledajte samo oko sebe! Gledajte, drveće tamo stajalo je golo bez lišća i kao da je usahlo; a sada je oživjelo na novo, i ukrasuje se svježim zelenim lišćem. Tisuće lijepih, šarenih leptira i različitih malenih kukaca koji su bili još od nedavna slični neznatnim crvićima i mogli samo gmizati po lišću, da se onda ukopaju u zemlju dolaze sad krilati i kao novi stvorovi iz svojih grobova, i vesele se svojem novom životu. Cvjeće ovdje u vrtnim gredama izlazi iz tamne zemlje, također je i ono uskrsnulo! Da budemo upozoreni na ova čudesa prirode, sam Isus Krist učio nas je — u lijepoj prispodobi o pšeničnom zrnu, koje se posije u zemlju, ondje istrune i zatim izraste kao lijepa, bogata klas iz zemlje. Svaka žitna klas, svaki

cvijetak, svaka travčica objavljuje nam podjedno: „Ja sam ustala: tako ćeš i ti čovječe, koji ćeš biti položen u grob, uskrsnuti".

Nepoznanka je još rekla: „Ovdje vidim među vama draga moja djeco, dvoje braće u crnoj odjeći, dječaka i djevojčicu, kojima je umrla prije nekoliko dana majka. Ah, kako ste vi bolno plakali, kad ste morali gledati kako su pokopali vašu bolnu majku! Kako ja samo govorim o tom, vidim dolaze vam opet na oči suze Ali, tješite se i vi, dobra djeco. Također i vaša draga pobožna majka će uskrsnuti. Kao što su se također i Isusovi učenici i učenice, koji su bili puni žalosti uslijed smrti svog ljubljenog Gospodina i Spasitelja neopisivo veselili kad su ga opet vidili tako će te i vi jednoč opet viditi vašu dragu majčicu, njezino umiljato lice, ne više od smrti izobličeno, već nebeskom ljepotom preobraženo prepoznati, i vaše će veselje biti također neopisivo veliko. „O ne plačite više zato!" Obrišite si vaše suze i budimo veseli! Jer je uskrsnuće vječni život! Mi ćemo se stoga veseliti, i Boga hvaliti i poštivati. Svi pobožni kršćani na cijeloj zemlji pjevaju danas puni veselja: „Aleluja! Slavite Boga!" S ovim slavopjevom hoćemo i mi pokleknuti suglasno i veselo:„Aleluja!" Sada djeco, reče nepoznanka i ustane „pođite sa mnom"! Ona odvede djecu do jedne pećine, gdje je Kuno postavio jedan stol na jednom tlu posutom ukrasno sa finim šljunkom. Stol je bio prekriven s našaranim stolnjakom. Opkoljavala su ga sjedala od mladih svježih zelenih busenova. Djeca posjednu oko stola, a u sredinu među njih Zlatko i Bijelka. Svi su pogledavali ljubezno i radosno naokolo po sobama puni radoznalosti što će uslijediti. Zaista je bilo neobično lijepo promatrati

ovo dražesno i umiljato društvance od plavih i smeđekovrčastih malih glavica i sve ove ružičaste male obraze. Zatim je nepoznanka odvela djecu u malu jelovu šumicu i naložila djeci, da svako načini, od mahovine malo gnijezdo. Svako je dijete moralo upamtiti dobro svoje gnijezdo. Nepoznanka se nakon toga vrati s djecom u vrt. Svako je dijete dobilo veliki komad kolača u obliku savijenog vijenca. Dok su djeca jela izađe kriomice Marta u šumu s velikom košarom punom obojenih jaja koja porazdjeli u gnjezdašca i podjeli djeci. Kako su zakliknula djeca od veselja ne može se opisati. „O, to mora da su prekrasne kokoši". Na svakom od ovih jaja nalazila se ispisana mudra izrečica. — Stihovi sastojali su se samo iz riječi od prilike ovako:

Jedno oko uvijek gleda,
Kom se sakrit ništa neda.

Kamo roditelji s okom,
Tamo dobra djeca skokom.

Vrline duše su stalne,
Slasti ovog svijeta prolazne.

Lažljivcu se ne vjeruje,
Kad i istinu kazuje.

U vatri se zlato kuša,
A prijatelj u nuždi.

Tko marljivo radi,
Ne boji se gladi.

Oteto — prokleto.

Što ne želiš da tebi tko učini,
Ne čini ni ti drugom.

Tuđe poštuj, a svojim se diči.

Domovina kakva bila,
Rođenom je sinku mila.

JEDAN PAR JAJA — VRIJEDNIJA OD ZLATA

Među gledaocima, koji su prisustvovali maloj dječjoj svetkovini primjetila je nepoznanka nekog stranog mladića, koji je u krugu veselih ljudi stajao posve žalostan. Mladić je bio star oko šesnaest godina, siromašno odjeven, otmjenog izgleda i lijepog zdravog lica. Njegova lijepa plavkasta kosa visila mu je preko pleća i u ruki je držao putnički štap. Nepoznanka zapita ga puna sažaljenja zašto je on tako žalostan? „Ah" reče mladić po imenu Miroslav suznim očima, „moj otac, koji je bio klesar umro je nedavno prije tri tjedna. Moja majka jedva živi s mojom braćom, jednim dječakom i s jednom djevojčicom. Ja putujem sada bratu od moje majke da me izuči očev zanat, da bi mogao izučiti očev zanat, i uzdržavati sebe i svoju majku. Ja sam dosad prevalio put od dvadeset sati hoda i imam da prevalim otprilike još isto toliko, jer moj ujak stanuje daleko u drugom kraju gorja". Ovo dirljivo pričanje djelovalo je žalosno na nepoznanku. Ona dade mladiću jesti i nešto novca, jer je siromašne udove klesara sudbina sličila u nečemu njezinoj vlastitoj sudbini.
On se je također jako sažalio Zlatku i Bijelki. „Evo", reče Bijelka, „odnesi ovo crveno jaje tvojoj maloj sestri i pozdravi je najljepše". Zlatko reče: „Ovo modro jaje odnesi tvojem malom bratu kao pozdrav i reci mu neka nas jednom posjeti! Mi ćemo ga tada pogostiti također s mliječnom juhom i baslamačom". Majka se smiješila, donese još jedno obojeno jaje i reče: „Ovo jaje podaj tvojoj majki. Kratka izrečica na njemu jest najbolja utjeha, koju joj mogu dati: „Uzdaj se u Boga, on će ti pomoći u nuždi". Mladić se zahvali srdačno. Mlinar ga zadrži preko noći u kući. Slijedeći dan zorom radostan mladić nastavio je svoje putovanje preko gorja, visokih pećina i dubokih dolina. U večer trećeg dana nalazio se samo još nekoliko sati udaljen pred stanom svoga ujaka. Kad se je uspinjao uskim puteljkom uzduž neke klisure vrlo visoke, odjednom opazi zauzdanog i osedlanog konja. Konj je gledao na njega kao da se veseli i hrzao je što vidi čovjeka. Pokrivač od konja bio je lijepe rumenocrvene boje, a uzda se sjajila kao da su od suhog zlata. Kraj tog čovjeka ležalo je zabodeno koplje. Čovjek pogleda na mladića, koji se je zvao Mlinarić, i pokušavao je govoriti, ali nije mogao izgovoriti nijedne riječi. Tada je pokazivao rukom na usta i zatim na kacigu, koja je ležala pokraj njega. Miroslav je odmah razumio da on želi piti, uzme kacigu i pođe po vodu. Miroslav pohita i donese vodu. Miroslav zatim upita stranca promatrajući podjedno pobliže sjajni oklop i odjeću od prekrasnih boja, kako ste vi plemeniti viteže dospjeli sa vašim konjem ovamo dolje u ovaj grozni ponor?

„Ja sam samo plemićki štitonoša", reče čovjek, i putujem daleko nadkolo već mnogo tjedana u poslovima svojega gospodara. I tako sam ja zabludio u ovom šumovitom kraju. Noć me snašla. Tada si ti došao dobri mladiću — kao anđeo s neba u ovu divlju pustoš gdje nema nijedne žive duše. Kaži mi dakle kako ti je ime i od kuda

si došao u ovu divlju pustoš. Miroslav mu kaže svoje ime i isprića mu svoju povijest a čovjek je pomnjivo slušao svaku riječ i stavljao razna pitanja. „Čudnovato", reče on, pokazujući podjedno na lupine od jaja, koje su ležale naokolo po mahovini kako su lijepe crvene i modre boje. Ja još nikada nisam vidio tako lijepa jaja. Dakle pokaži mi ono jaje, koje si spremio u tvoju torbu, koje je još čitavo, da ga promatram pobliže!"

Miroslav mu dade jaje i isprića mu kako je došao do njega. Čovjek promatra pažljivo ovo jaje i na oči mu poteknu suze. „Bože moj", reče on, „doista je istinito to, što je napisano na ovom jajetu: „Uzdaj se u boga on će ti pomoći u nuždi. To sam ja iskusio sad. Vruće sam se molio Bogu za pomoć u ovom ponoru i on je uslišio moju molitvu. Blagoslovljena neka budu dobra djeca, koja su ti poklonila ova nekolika jaja. Ona nisu nikako pomišljala, da će s njima spasiti život jednom stranom čovjeku! Blagoslovljena neka bude dobra gospođa, koja je napisala na ovo jaje utješljivu izrečicu".

„Predragi Miroslave!", nastavio je on, daj meni ovo jaje, ja ću ga spremiti, da mogu uvijek imati pred očima ovu lijepu mudru izrečicu, koja se je obistinila na meni. Da, neka još više potkrepljuje u pouzdanju u Boga moju djecu i unučad, kad god pogledaju jaje i čitaju izrečicu. Moguće će pričati još nakon sto godina praunučad o tom, kako je ona spasila na čudesan način njihovog pradjeda od smrti glađu sa par jaja. Plemićki je štitonoša ostao ovdje dok nije potpuno ozdravio i obdario je sve u kući obilno prije nego što je odjašio.

JAJE, KOJE JE BILO ZAISTA OKOVANO ZLATOM I BISERIMA

U proljeće i ljeti nije se dogodilo ništa osobitog u dolini. Plemenita nepoznanka češće je bila vrlo žalosna. Njezin vjerni stari sluga, koji ju je dopratio ovamo počeo je poboljevati. Nepoznanka je iz samilosti prema dobrom čovjeku i od brige da će s njime izgubiti svoj posljednji oslonac ronila mnogu tajnu suzu. U to vrijeme još ju je više zabrinjavala vijest da je stigao u ovo gorje grof Han sa vojskom, koji je bio najveći njezin neprijatelj. Dragi Osvalde, reče nepoznanka mlinaru kod kojega je stanovala, ja vas poznam od kako ste me primili u vašu kuću kao jednog bogobojaznog, pravednog i poštenog čovjeka. Ja ću vam dakle povjeriti svu moju povijest i predočiti svu moju veliku bojazan, koja sada ispunjuje moje srce; jer posve sigurno računam na vaš dobar savjet i na vašu vjernu pomoć."

Ja sam Ruža, kćerka vojvode od Burgundije. Dva ugledna grofa zaprosila su moju ruku i to Hano iz Strmengrada i Arno iz Lipovca-grada. Hano je bio najbogatiji i najmoćniji grof od svih naokolo, ali nije bio dobar i plemenit. Arno je bio najhrabriji i najplemenitiji vitez u zemlji ali u prispodobi s Hanom siromašan.

Hano iz Strmengrada ljuto je zamrzio mene i mojeg supruga. Dok se je moj suprug borio sa svojim ljudima na dalekim granicama za svoju domovinu vjerolomni Hano provali u našu zemlju i opustoši sve naokolo i osvajao je redom sve čvrste gradine. Moj vjeran stari Kuno bio mi je jedini anđeo čuvar na ovom opasnom bijegu. On je mene doveo u ovo gorje, gdje sam našla

u ovoj od svega svijeta sakrivenoj dolini ovakvo mirno i sigurno zaklonište. Sad će biti jedna godina što je moj dobri Kuno bolestan i od tog doba ne znam ništa o svojoj dragoj domovini, ni o svojem ljubljenom suprugu. Ah, moguće, da je već odavna poginuo od neprijateljskog mača. Dobra nepoznanka sprovodila je svoje dane u stalnim brigama i strahu.

Nekoliko stotina koračaja od njezine kolibe nalazila se je seoska kapelica. U kapelici vidi se naslikan Bijeg Majke Božje, koja je također morala bježati sa svojim djetetom u tuđu zemlju.

Sjedeći ovako osamljena, opazi nepoznanka između klisura stranog putnika koji se približavao kapelici. Stranac je imao na sebi poput hodočasnika dugačku crnu haljinu i preko toga kratki ogrtač. Stranac ju ljubezno pozdravi i započne s njom razgovor. Pogledavala ga je vrlo plaho, kao da ga hoće ponajprije iskušati dali bi mogla sve povjerovati stranom nepoznatom čovjeku.

Nepoznati hodočasnik napokon reče, „Plemenita nepoznanko, nebojte se mene". Vi mi niste tako tuđa kao što vi mislite. Vi ste Ruža iz Burgundije. Meni je također i vrlo dobro poznato, kakva vas je nemila sudbina primorala da si nađete utočište među ovim divljim klisurama. Također i vaš je suprug, od kojega ste vi odijeljeni već tri godine, vrlo mi je dobro poznat. Ako vam je još stalo do toga da još nešto čujete od dobrog Arna iz Lipovca grada, i ako nije još ugasla u vašem srcu uspomena na njega, onda vam mogu saopćiti vesele vijesti o njemu". „Mir je nastupio! S pobjedničkim vijencima ukrašena kršćanska vojska vratila se. Vaš suprug zauzeo je svoje otete mu gradine. Zlotvor Hano sakrio se u zadnji čas u ovo gorje a iz ovog morao je još dalje uteći. Najveća želja vašeg supruga je da vas, svoju ljubljenu suprugu pronađe".

— »O Bože«, klikne sad nepoznanka, „kakve su to radosne vijesti! O kako ti se zahvaljujem dragi moj Bože!" Ona poklekne, i obiljne suze ronile su joj niz obraze. „Da", govorila je ona, „Ti si dobri Bože vidio moje vruće suze, znao si za moje tihe uzdisaje i uslišao si moju neprestanu molbu! O Arno, Arno, da mi uskoro dođe blaženi čas da te opet ugledam i da ti predvedem tvoju djecu, koja su prigodom tvog odlaska bila još posve nejaka, da iz njihovih usta čuješ prvi put milo očevo ime!

„Da, možeš li ti, strani čovječe i najmanje posumnjati", reče ona hodočasniku, dali ja još mislim na svojeg supruga, i dali je ugasla u mojemu srcu uspomena na njega — „O djeco moja, klikne sada ona svojim dvim mališanima, koji su plaho stajali u nekoj udaljenosti i znatiželjno promatrali stranog čovjeka. „O, dođite ovamo! Djeca pristupe užurbano. „Ti Zlatko, reče nepoznanka dječarcu, hrabreći ga uz to, da se ne plaši, već da bude ovažan" reci ovom čovjeku onu molitvicu, koju mi svi ujutro molimo za oca". Mališ sklopi pobožno ručice, kao da to mora biti svagda, također i onda kada se koja molitva i na izust kaziva i izgovarao s vidljivom dirnutošću, očima upravljenim prema nebu, glasno s naglaskom: „Dragi Oče naš u nebu! Pogledaj na nas dvoje siročadi! Naš otac se nalazi u ratu. O nedaj da pogine! Mi obećajemo da ćemo biti jako pobožni i dobri, da će otac biti veseo kada se jednoč vrati kući! Ah, molimo Te usliši nam našu molbu!"

— A ti Bijelkice, reče djevojčici s kovrčastom plavom kosom i ružičastim obrazima, „kaži kako si molila uvečer za oca, prije nego što legnemo spavati?" Djevojčica sklopi isto tako kao i dječarac ruke, upravi svoje modrikaste oči prema nebu, i izgovarajući s blagim tihim glasom: „Dragi Oče u nebu! Prije nego što legnem na počinak, molimo se tebi i za našeg oca na zemlji. Podari ga da dobro spava i tvoj anđeo čuvar neka ga brani od neprijateljskog napadaja. Daruj također i našoj dobroj i dragoj majci blagi san, da malo zaboravi na svoju veliku tugu. I ako bi joj i htio oduzeti san, spusti ga blago na veđe našeg dragog oca. O daj, da bi bila ova večer posljednja našeg rastanka! Neka bi uskoro radosno osvanulo jutro onog dana, kada ćemo ga opet vidjeti!"

„Amen, Amen", reče majka, sklopivši ruke i s plačućim pogledom prema nebu.

Tada odjednom zaplače glasno hodočasnik. U tren oka, zbaci sa sebe tuđu mantiju, kosu, i bradu, hodočasnički ogrtač, kaput i stajao je sad u sjajnoj viteškoj odjeći, u zlatu i grimizu, u mladenačkoj ljepoti, pun snage i života, raširenim rukama prema nepoznanki i djeci i klikne glasnim, srceparajućim glasom: „O Ružo ženo moja! O Zlatko i Bijelkice, predraga moja dječice!" Nepoznanka se osjećala od nenadanog radosnog događaja kao omamljena. Ruža je saznala iz govora svog supruga, da je on došao ovamo po nju preobučen u hodočasničku nošnju, s kojom su se u ono vrijeme također posluživali i velikaši kad su htjeli neznano putovati. Ruža ga zapita, kako je došlo do tog, da je on saznao tako brzo za njezino boravište? „O Ružo", reče on, „naš ponovni sastanak je plod tvog dobročinstva, prema siromašnim ljudima, osobito prema siromašnoj djeci u ovoj dolini. Zato je Bog opet poklonio tvojoj djeci njihovog oca. Bez tvojih dobronamjernih čina ne bi se mi vidjeli tako brzo, a moguće i uopće ne! Jer si bila odasvud opkoljena po našim neprijateljima. On joj pokaže obojeno jaje s izrečicom: „Uzdaj se u Boga, on će ti pomoći u nevolji". Gledaj! reče on, „ovo jaje bilo je u Božjoj ruci sredstvo da nas opet sjedini. Ja sam često slao ovamo bezbroj ljudi, da traže tebe, ali uvijek uzaludno. Tada je jednoć opet došao Ekbert, jedan od mojih štitonoša, kojega sam već smatrao izgubljenim, jer mi je predugo izostao. On se survao u neki ponor i skoro da nije umro od gladi. Ne ki strani maladić spasio je ga od smrti s glađu s dvoje jaja a osim toga poklonio mu je još i ovo jaje sa lijepom izrečicom na spomen njegovog spasa. Ekbert mi pokaže jaje. Ali, drago nebo, kako sam se začudio! Na moj prvi pogled prepoznao sam tvoj rukopis. Odmah smo uzjašili konja i odjašili k onoj velikoj mramorastoj uvali, gdje je dobri mladić radio. Ovaj je pokazao put ovamo. Da se nije pojavila u tebi lijepa hvalevrijedna zamisao, da prirediš djeci jednu svečanost sa šarenim jajima da nisi podjedno pomišljala pri tjelesnim dobročinstvima tako lijepo i na duševna uživanja, pisanjem lijepih spomen-izrečicama na Uskrsna jaja, ne bi vi svi — moj mladi dragi Zlatko i ti moja mala Bijelkica, bili tako dobrostivi prema jednom stranom mladiću: O, ne bi imali danas ovako radosni dan! Na svakoj i najmanjoj milostinji počiva uvijek blagoslov svevišnjega stvoritelja svijeta, ako se daje iz čistog srca i bez ikakve nade na uzvrat. Ona je sjeme, koje rađa obilnim plodom. Pod Božjom upravom donaša nam često već na zemlji veliku sreću. Upamtite si to vi draga djeco, za cijeli život! Darivajte rado siromake, nastojte prirediti i drugima radosni dan, poput va-

še dobre majke! Pomozite drugom u nuždi, i vama će također biti pomoženo! Smilujte se drugom, i vi ćete naći smilovanje. Radosno ćete se onda moći pouzdati u Boga, i on vas ne će nikada ostaviti bez pomoći. Istina, koja se je danas obistinila tako lijepo, obistinjavati će se također i ubuduće divno na vama. To vidite iz ove priče. U zlato i biser stavit ću stoga ovo jaje, i objesiti na oltar u našoj tvrđavnoj kapelici na stalnu uspomenu."

Međutim je nastala večer i već je treperila koja zvijezdica na jasnom nebu. Grof Arno je polazio ispod ruke sa svojom suprugom prema njezinom seoskom stanu, a dvoje mališa išli su pred njima. Štitonoša i Miroslav njegov spasitelj, već su se nalazili ovdje s Kunom. Grof zagrli vrloga Kunu, kao svog spasitelja, također i čestitog mlinara. Svi su zajedno večerali. Drugog jutra bilo je veliko slavlje u cijeloj okolini. Vijest o dolasku supruga od dobre nepoznanke obradovala je sve u ovoj maloj dolini. Uz zvukove trublja pojavi se mnoštvo vitezova sa momčadi na konjima. Svi pozdrave radosno svoju pronađenu gospodaricu i njihov radosni poklik odjekivao je s okolnih pećina.

Svake godine za Uskrs u cijeloj grofoviji bilo je određeno da se ima djecama podijeliti jaja u svim bojama na uspomenu oslobođenja dobre grofice od skore smrti među gorama sa njezinom djecom. — Uskrsna jaja ili pisanice imaju poučiti našu djecu na jedno višje kasnije oslobođenje od grijeha, bijede i smrti po Onom, koji je uskrsnuo od smrti.

Uskrs je prava svetkovina oslobođenja a veselje, koje pritom činimo našoj djeci, odnosi se posve na smisao Otkupitelja. Ljubav koja rado razveseljuje i veliko i malo jest skup Njegove

svete vjere i najljepši znak njegovih pravih obožavatelja. Običaj darivanja djeci jaja može biti također i roditeljima i svim ljudima lijepi spomen na očinsku Božju ljubav prema nama ljudima a podjedno i biti zalogom dobronamjernih djela Njegovog očinskog srca.

Iz njegovih vlastitih usta istinitosti čuli smo: „Koji bi od vas očeva mogao dati svojemu sinu škorpiona kad bi od vas zaiskao jaje?" Ako vi dakle umijete davati svojoj djeci dobre darove, koliko će više dati Otac vaš nebeski dobroga duha onima, koji ga zato mole?
